

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

POSTOJ GENERACE Y K INVESTOVÁNÍ DO CENNÝCH PAPÍRŮ
Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

POSTOJ GENERACE Y K INVESTOVÁNÍ DO CENNÝCH PAPÍRŮ

Bakalářská práce

Autor: Veronika Budařová

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Kročil, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „*Postoj generace Y k investování do cenných papírů*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a uvedla jsem v ní všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci, dne

Veronika Budařová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Ondřeji Kročilovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi pomohly k realizaci této práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří byli ochotni spolupracovat v dotazníkovém šetření a pomohli mi pro můj výzkum sesbírat důležité informace.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá postojem generace Y k investování do cenných papírů. Cílem je zjistit, jaký postoj má generace Y k investování do cenných papírů. Teoretická část se věnuje klíčovým pojmům a skutečnostem, se kterými je pak dále pracováno ve výzkumu. Jedná se například o definici postoje, přiblížení generace Y a jejího způsobu života, vysvětlení pojmu investování, cenný papír a stručnou charakteristiku několika finančních instrumentů. Praktická část obsahuje kvantitativní výzkum, který zjišťuje postoj k investování do finančních instrumentů. Výzkum využívá kvantitativní metodu ve formě dotazníkového šetření. K vyjádření postojů je použita Likertova škála. Výsledky odhalují, že postoj generace Y k investování do cenných papírů se liší na základě konkrétních finančních instrumentů. Emoce a pocity jsou u některých finančních instrumentů spíše pozitivní, u jiných spíše negativní. Tento postoj je přitom ovlivňován kognitivními faktory a dále příjmem a investičním rizikem. V závěru práce jsou interpretovány zjištěné výsledky nad rámec výzkumných otázek, výsledky porovnány s dosavadními výzkumy a je nabídnuto teoretické a praktické využití práce.

Klíčová slova: cenný papír, finanční instrument, investování, generace Y, Likertova škála

Abstract

The bachelor thesis deals with the attitude of Generation Y towards investing in securities. The aim is to find out what attitude Generation Y has towards investing in securities. The theoretical part is devoted to key concepts and facts, which are then further worked with in the research. These include defining attitudes, an introduction to Generation Y and their way of life, an explanation of the concept of investing, securities and a brief description of several financial instruments. The practical part includes quantitative research to find out attitudes towards investing in financial instruments. The research uses a quantitative method in the form of a questionnaire survey. A Likert scale is used to express attitudes. The results reveal that Generation Y's attitude towards investing in securities varies based on specific financial instruments. Emotions and feelings are more positive for some financial instruments and more negative for others. This attitude is influenced by cognitive factors as well as income and investment risk. The paper concludes by interpreting the findings beyond the research questions, comparing the results with previous research and offering theoretical and practical applications.

Keywords: security, financial instrument, investment, Generation Y, Likert scale

Obsah

ÚVOD	9
1. POSTOJ – DEFINICE A MĚŘENÍ.....	11
1.1. DEFINICE POSTOJE.....	11
1.2. SLOŽKY POSTOJŮ.....	12
1.3. MĚŘENÍ POSTOJŮ	13
1.4. EMOCE	14
1.5. POCITY	14
2. GENERACE Y.....	15
2.1. ZPŮSOB ŽIVOTA GENERACE Y.....	15
2.2. ZDŮVODNĚNÍ VÝBĚRU GENERACE	15
3. INVESTICE	17
3.1. INVESTIČNÍ ROZHODOVÁNÍ.....	17
3.2. INVESTICE DO CENNÝCH PAPÍRŮ	17
3.3. CENNÉ PAPÍRY	19
3.3.1. <i>Druhy CP.....</i>	<i>20</i>
3.3.2. <i>Podoba CP.....</i>	<i>20</i>
3.3.3. <i>Forma CP.....</i>	<i>20</i>
3.3.4. <i>Členění z hlediska strategických záměrů</i>	<i>21</i>
3.3.5. <i>Členění z hlediska délky jejich životnosti.....</i>	<i>21</i>
4. PŘEDSTAVENÍ A POPIS JEDNOTLIVÝCH TYPŮ CENNÝCH PAPÍRŮ	22
4.1. AKCIE	22
4.2. DLUHOPISY.....	22
4.3. PODÍLOVÉ LISTY	23
4.4. ETF.....	24
4.5. FINANČNÍ DERIVÁTY	25
5. MOŽNÉ DŮVODY INVESTOVÁNÍ.....	27
5.1. ZAJIŠTĚNÍ V DŮCHODOVÉM VĚKU	27
5.2. SPLNĚNÍ DLOUHODOBÝCH CÍLŮ	28
5.2.1. <i>Vlastní bydlení.....</i>	<i>28</i>
5.2.2. <i>Finanční podpora pro budoucnost vlastních dětí.....</i>	<i>28</i>
5.3. PASIVNÍ PŘÍJEM	29
5.4. OCHRANA PROSTŘEDKŮ PŘED INFLACÍ.....	29
6. REŠERŠE DOSAVADNÍCH VÝZKUMŮ	31
7. VÝZKUM PROVEDENÝ NA VZORKU ZÁSTUPCŮ GENERACE Y	33

7.1.	METODIKA VÝZKUMU	33
7.2.	ANALÝZA DAT ZÍSKANÝCH Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	34
7.2.1.	<i>Sociodemografické otázky</i>	<i>35</i>
7.2.2.	<i>Emoce a pocity u představy investování do cenných papírů</i>	<i>43</i>
7.2.3.	<i>Sympatie cenných papírů, důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování.....</i>	<i>60</i>
7.3.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	65
7.3.1.	<i>Zodpovězení výzkumných otázek.....</i>	<i>65</i>
7.3.2.	<i>Porovnání s již existujícími výzkumy</i>	<i>66</i>
7.3.3.	<i>Širší interpretace získaných dat</i>	<i>67</i>
7.4.	LIMITY VÝZKUMU	67
7.5.	TEORETICKÉ VYUŽITÍ PRÁCE	68
7.6.	PRAKTICKÉ VYUŽITÍ PRÁCE.....	69
7.7.	NÁVRHY DALŠÍCH VÝZKUMŮ	70
ZÁVĚR.....		71
RESUMÉ.....		73
SUMMARY		74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		75
ODBORNÉ KNIHY		75
ODBORNÉ ČASOPISY		75
ELEKTRONICKÉ ČLÁNKY.....		76
DALŠÍ ZDROJE		78
SEZNAM OBRÁZKŮ		81
SEZNAM TABULEK.....		82
SEZNAM GRAFŮ		83
SEZNAM PŘÍLOH		85
PŘÍLOHY		86

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje postoji generace Y k investování do cenných papírů. Téma bylo zvoleno z důvodu narůstajícího zájmu lidí zhodnocovat své prostředky v investicích. Tuto problematiku popsal Petr Čížek (2023) ve výzkumu pro Broker Consulting následovně: „Inflační vlna zvýšila ochotu lidí k investování a potvrdila známé pravidlo, že největším rizikem je nemít žádné riziko, potažmo neinvestovat.“

Cílem bakalářské práce je zjistit postoj generace Y k investování do cenných papírů. Tohoto cíle má být dosaženo určením tří výzkumné otázky, které zní: Jaké emoce a pocity provázejí generaci Y při rozhodování o investování do cenných papírů? Jaký vliv mají kognitivní faktory na investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů? Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů?

Pro výzkum je zvolena metoda kvantitativního dotazníkového šetření provedeného mezi zástupci generace Y. Ke zjišťování postoje je použita Likertova škála.

Tato práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část se dělí na šest kapitol. První se věnuje postoji. Nejprve je popsán postoj obecně, poté jeho složky a způsoby měření. Následuje popis emocí a pocitů, které souvisí s jednou složkou postoje a také s první výzkumnou otázkou. Další kapitola se zabývá popisem generace Y, způsobem jejího života a zdůvodněním výběru právě této generace pro následující výzkum. Třetí kapitola popisuje investování nejprve obecně, poté se zaměřuje konkrétně na popis investování do cenných papírů. Dále jsou v této kapitole přiblíženy pojmy cenný papír, jeho druhy, podoba, forma a dvě různá členění. Čtvrtá kapitola teoretické části je věnována charakteristice jednotlivých finančních instrumentů, se kterými se lidé mohou na finančním trhu setkat. Pátá kapitola se zabývá možnými důvody investování. Podrobněji jsou rozepsány následující důvody: zajištění v důchodovém věku, splnění dlouhodobých cílů, které se následně dělí na vlastní bydlení a finanční podporu pro budoucnost vlastních dětí. Mezi další důvody spadá pasivní příjem a ochrana prostředků před inflací. Poslední kapitola teoretické práce se zabývá rešerší dosavadních výzkumů na dané téma. Jsou zde představeny celkem čtyři výzkumy. Praktická část se zabývá nejprve metodikou výzkumu a pak následuje analýza dat získaných z dotazníkového šetření. Tato kapitola je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola se zabývá sociodemografickými otázkami. Druhá podkapitola analyzuje výsledky emocí a pocitů u

představy investování do cenných papírů. Třetí podkapitola analyzuje sympatie cenných papírů, důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování. Po analýze dat následují shrnutí, kde dochází k zodpovězení výzkumných otázek, navázání získaných dat na dosavadní výzkumy zmíněné v kapitole 4 a širší interpretace dat získaných nad rámec výzkumných otázek. Dále následují limity výzkumu, teoretické a praktické využití výzkumu. Práce je zakončena návrhy dalších výzkumů, které by na tento navazovaly.

1. Postoj – definice a měření

V této kapitole budou představeny pojmy, které jsou důležité pro hledání odpovědi na výzkumné otázky, zmíněné v úvodu práce, a pro realizaci tohoto výzkumu. Výzkumné otázky jsou stanovené na základě faktu, že se tato práce bude zabývat postojem. Každá výzkumná otázka se zajímá o jednu složku, ze které se samotný postoj skládá. Z tohoto důvodu je potřeba kromě postoje vysvětlit také pojmy emoce a pocity, neboť jsou součástí složky postojů.

1.1. Definice postoje

Pojem postoj definovalo během let mnoho autorů. Prvními, kdo do sociologie a sociální vědy vnesl prvotní definici jsou W. J. Thomas a F. Znaniecki v roce 1918. O několik desítek let později termín zpřesnil například G. W. Allport, R. T. LaPierre nebo v roce 1950 Th. M. Newcomba. Každá definice později narazila na nějakou překážku, která ji činila nepřesnou. Jedním z problémů byla otázka, co vlastně postoj měří (Nakonečný, 2009, s. 239-240). Další autoři, kteří se snažili definovat tento pojem, brali pak ohled na zmíněné měření a definice tohoto termínu se tak postupně vyvíjela a konkretizovala (Nakonečný, 2009, s. 240). Hartl a Hartová (2010, s. 192) definovali postoj v Psychologickém slovníku jako: „hodnotící vztah vyjádřený sklonem ustáleným způsobem reagovat na předměty, osoby, situace a na sebe sama.“ Nicky Hayesová (2013, s. 95) si myslí, že nezáleží moc na tom, jakou definici a od jakého autora si vybereme. Je důležité si uvědomit, že postoje nejsou jen myšlenky, které se týkají nějakého objektu. Postoje jsou spojeny i s činností, která ovlivňuje naše chování (Nicky Hayesová 2013, s. 95).

Postoj úzce souvisí s našimi hodnotami. Na základě osobních hodnot posuzujeme chování nás nebo chování ostatních. Týká se to základních principů, například co je a není morální, co je sociálně žádoucí či nežádoucí atd. Lidé jednají v souladu se svými hodnotami. Existují ovšem výjimky, kdy lidé nejednají na základě svých hodnot (Hayesová, 2013, s. 97). „Dalším klíčovým indikátor, že se jedná o postoj, bývá emočně zabarvený jazyk použitý při popisu.“ (Hayesová, 2013, s. 97)

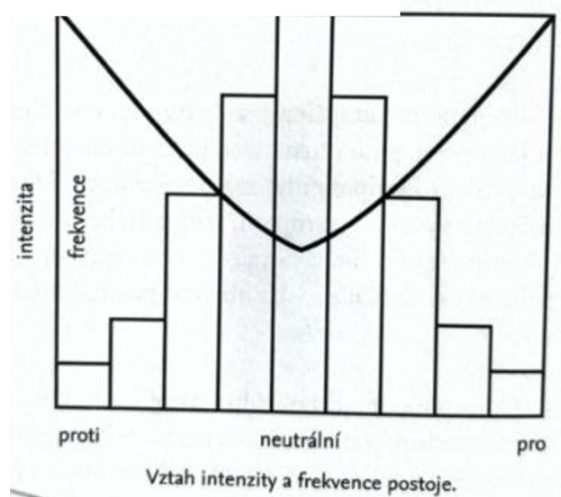
1.2. Složky postoju

Postoje se skládají ze tří částí. Každá má svou úlohu a je nepostradatelným článkem. Jak bylo již uvedeno, definic postoje je spousta a každá je trochu jiná. Definice se mohou lišit například v tom, kterou z částí postoje zdůrazňují. Mezi části postoje spadá kognitivní dimenze, emocionální dimenze a konativní nebo behaviorální dimenze (Hayesová, 2013, s. 96).

Nakonečný (2009, s. 247) uvedl, že: „kognitivní komponenty (smýšlení): zahrnují to, co subjekt o objektu svého postoje ví, jeho poznatky o objektu postoje.“

Emocionální komponent je úzce spjat s vyvolanými emocemi, které působí na subjekt (Nakonečný, 2009, s. 247). „Emocionální komponenta určuje sílu postoje, (...)“ (Nakonečný, 2009, s. 247) Postoje na základě tohoto komponentu dostanou subjektivní význam, který určuje intenzitu konkrétních postojů od zcela negativní přes neutrální po zcela pozitivní. Extrémní postoje mohou být vyjádřené slovem „rozhodně“ a neutrální postoje „ani-ani“ nebo „nevím“. Neutrální postoj mohou mít lidé například k věcem, o kterých nic neví, anebo se to týká objektů, které pro ně nejsou zajímavé. Extrémní postoje jsou nejvíce odolné vůči změně, na druhou stranu nebývají až tolik časté (Nakonečný, 2009, s. 247-248).

Obrázek 1: *Vztah intenzity a frekvence postoje*

Zdroj: (Nakonečný, 2009, s. 248)

Konativní nebo behaviorální dimenze podle Nakonečného (2009, s. 247): „vyjadřují snahu či pohotovost chovat se vůči objektu postoje určitým způsobem.“

1.3. Měření postojů

Měření postojů s sebou přináší několik problémů. Může to být například neupřímnost respondentů při vyplňování dotazníku. Neprezentují svůj vlastní názor z obavy vyčlenění se ze společnosti a místo toho odpovídají tak, jak si myslí, že odpoví většina. Výsledky výzkumu tak mohou být zkreslené. Další problém je samotné uspořádání otázek v dotazníku. Lidé někdy mají tendenci odpovědět na následující otázku na základě představy konkrétní situace, kterou si utvořili při předchozí otázce. Jejich odpovědi nemusí od určité části dotazníku odpovídat obecnému vztahu k tématu. Mezi další problémy spadá například interpretace, neboť se lidé dívají na svět odlišně a stejnými slovy mohou popisovat jiné myšlenky a pocity (Hayesová, 2013, s. 112).

Existuje několik druhů měření postojů. Pro účely mé bakalářské práce budou popsány dva způsoby, jeden z nich pak bude využit v praktické části práce u tvorby dotazníku. Jedná se o dvě kvantitativní měření, a proto pro objektivnost bude uvedeno jedno kvalitativní, které při praktické části nebude nevyužito.

„Protože Likertova škála zjišťuje nejen obsah postoje, ale i jeho přibližnou sílu, stala se z ní velmi užitečná pomůcka pro výzkum postojů.“ (Hayesová, 2013, s. 112) Likertova škála obsahuje pět, někdy sedm bodů. Na každou otázku má tedy respondent na výběr z pěti či sedmi odpovědí, které souvisí s intenzitou jeho postoje k danému tématu. Pokud je potřeba například vědět, jak vybraný člověk souhlasí s určitým výrokiem, pak možnosti odpovědí budou následovné: zcela souhlasím, souhlasím, nerozhodně, nesouhlasím, zcela nesouhlasím. Díky tomu bude zjištěn podrobnější pohled na danou věc, než kdyby možnost odpovědi byla pouze souhlasím, nesouhlasím. Takto je dán respondentům prostor vyjádřit intenzitu svého postoje (Mcleod, 2008). Ve výzkumné části bude použit tento způsob měření.

Další technikou měření je sémantický diferenciál. Na rozdíl od Likertovy škály, která se soustředí jen na jednu dimenzi – zda respondent souhlasí či nesouhlasí, sémantický diferenciál se zaměřuje hned na několik. Používá k tomu také bodovou škálu. Místo intenzity souhlasu, jako je u Likertovy škály, respondent u sémantického diferenciálu volí intenzitu, např. mezi dobrý – špatný, hezký – ošklivý, silný – slabý atd. (Hayesová, 2013, s. 112-113).

Mezi kvalitativní měření patří analýza rozhovoru (Hayesová, 2013, s. 114). „Mnoho badatelů používá k analýze rozhovorů přepisy nebo magnetofonové nahrávky, na jejichž základě identifikují klíčová slovní spojení nebo výroky, které ukazují hlavní postoje.“ (Hayesová, 2013, s. 114)

1.4. Emoce

„Emoce jsou velmi komplexní jevy. Jejich charakteristickým rysem je citlivost na změny ve vnějším i vnitřním prostředí organismu a proměnlivost.“ (Stuchlíková, 2002, s. 12) Dále autorka uvádí, že emoce lidem pomáhají pomocí reakcí a energie řešit výzvy v každodenním životě. Také zmiňuje, že emoce mohou být pozitivní a negativní. Podle Stuchlíkové (2002, s. 105) jsou pozitivní emoce utlačované na úkor těch negativních. Jedním z důvodů je například to, že negativní emoce jsou spojené s nějakým problémem, který je třeba řešit a odstranit. Mají tak větší pozornost než pozitivní emoce. Mezi pozitivní emoce může být zařazeno například štěstí, radost, láska. Mezi negativní pak hněv, úzkost, strach, nenávisť nebo třeba smutek (Stuchlíková, 2002). Paul Ekman (2007) na základě výzkumu ve své knize podrobně popisuje sedm základních emocí. Jedná se o smutek, hněv, překvapení, strach, odpor a radost. Jak ale sám autor několikrát v knize zmiňuje, každá ze základních emocí má k sobě spousty dalších podobných emocí, které rozvíjí emoce základní a jsou jiné např. v intenzitě. V této práci budou základní emoce zohledněny v praktické části při tvorbě dotazníku.

1.5. Pocity

„Pocity můžeme charakterizovat jako osobní interpretaci emocí, a tedy jako hlubší a více komplexní stav, který může být více stálý a méně nápadný než intenzivní emoční reakce.“ (Emoce a pocity tajemství jak je zvládat (krok za krokem)) Emoce a pocity jsou dva pojmy, které jsou úzce propojené a navazují na sebe. Například nepříjemná situace, ve které cítíme emoci strachu, v nás vyvolává pocit napětí a nepohodlí. Emoce v nás vyvolávají pocity (Emoce a pocity tajemství jak je zvládat (krok za krokem)). Rosenberg (2022, s. 57-58) uvedl četný seznam pocitů, se kterými se můžeme setkat. V rámci výzkumu v praktické části bylo z jeho seznamu vybráno sedm pocitů, se kterými bude později pracováno. Z pozitivních emocí to je silný, příjemný, naplněný a bezpečný pocit. Z negativních pak pocit lhostejný, rozpačitý a zmatený.

2. Generace Y

Tato práce se zabývá generací Y, proto je nutné jí věnovat celou podkapitolu. Generace bude popsána a následně zasazena do kontrastu s jinými generacemi. Bude také uveden důvod, proč se tato práce bude věnovat právě jí.

2.1. Způsob života generace Y

Kubátová a Kukulková (2013, s. 41-42) tvrdí, že generace Y, tedy lidé, kteří se narodili v letech 1982 až 1994, zažívala klidné dětství a dospívání bez větších tragických událostí ve světě. Tedy až do zlomu v roce 2001, kdy nastal v Americe teroristický útok a vznesl do jejich životů atmosféru kdykoliv hrozícího nebezpečí. Generace Y oproti předchozím generacím měla jako první možnost využívat spoustu technologií pro komunikaci a dostávala informace o aktuálním dění ve světě z řad různých médií. Právě tato vysoká informovanost způsobila, že tragické zprávy přijímá ve větším poklidu než generace předchozí.

Generace Y se začíná zajímat o work-life balanc, pro komunikaci používá sociální sítě jako například Facebook nebo Twitter, zajímá se o vycestování do cizích zemí, etnické a jazykové rozdíly nejsou pro ně až tak důležité a v práci projevuje větší zájem o motivační ohodnocení než generace X nebo Babyboomers (Kubátová a Kukulková, 2013, s. 42).

2.2. Zdůvodnění výběru generace

Při výběru generace, kterou se bude práce zabývat, byl rozhodující věk a způsob rozmyšlení nad věcmi. Kubátová a Kukulová (2013, s. 49) uvádí, že: „v současnosti jsou příslušníci generace Z ze sociologického pohledu stále dětmi.“ A tudíž otázka investic jako takových, nebo přímo investic do cenných papírů se jich, ani příslušníků pozdějších generací netýká.

Generace Y předchází generace X. Jedná se o lidi, kteří se narodili mezi lety 1961 a 1981 a jsou v současnosti ekonomicky nejaktivnější generací (Kubátová a Kukulková, 2013, s. 41). Protože práce se následně bude věnovat konkrétním důvodům k investování, jako je splnění dlouhodobých cílů (vlastní bydlení, finanční podpora dětí) nebo jako varianta pasivního příjmu, je předpokládáno, že generace X již nebude mít tyto motivy, díky kterým by investovala, nebo přemýšlela o investování.

Generace Babyboomers a dřívější generace jsou pro tento výzkum nerelevantní z důvodu vysokého věku.

3. Investice

Rejnuš (2014, s. 52) obecně definuje investice jako: „vkládání soudobých prostředků do určitých aktiv, které by měly v budoucnu přinést očekávaný výsledek.“ Podle průzkumu investičního chování, který provedla Asociace pro kapitálový trh České republiky ve spolupráci s Perfect Crowd (2022), Češi považují za nejlepší investici investovat do nemovitostí, kde souhlasilo 29 % respondentů. Na druhém místě se umístila rodina a děti a na třetím místě vzdělání. Z toho vyplývá, že investování může mít spousty podob, a ne pouze finanční. Pro účely této práce se bude jednat o investování v kontextu finančního trhu. „Investice jsou finanční prostředky, které byly investorem vloženy do konkrétního projektu za účelem jejich zhodnocení a výnosu.“ (Moneta)

3.1. Investiční rozhodování

„Investiční rozhodnutí je dobře naplánovaná akce, která alokuje finanční zdroje k dosažení co nejvyšší návratnosti.“ (Wallstreetmojo Team) Existuje několika krokový proces, který by investorům měl pomoci správně alokovat svá aktiva. Prvním krokem je analýza finanční pozice, kde by si měl jednotlivec uvědomit svou aktuální finanční situaci. V druhém kroku si musí stanovit investiční cíl. Je třeba si položit otázku, proč chce investovat, co s těmi budoucími penězi podnikne, a tím si definuje ideální dobu, po kterou peníze investovat. Díky stanovení si investičního horizontu bude pro něj jednodušší se ve třetím kroku rozhodnout o alokaci svých prostředků do aktiv (např. akcií, dluhopisů, nemovitostí atd.). Následuje krok, kdy si na základě výběru v předcházejícím kroku si zvolí konkrétní aktivum, cenný papír, popř. koš aktiv. Posledním krokem je monitorování, kde se sleduje výkonnost a výnosnost daných investic. Existuje několik faktorů, které mohou ovlivnit investiční rozhodování. Může se jednat například o riziko, volatilitu, likviditu, daňové zvýhodnění nebo likviditu (Wallstreetmojo Team).

3.2. Investice do cenných papírů

„Cenné papíry jsou listiny, díky kterým uplatňujete určitý nárok. Můžete s nimi obchodovat – prodávat je i nakupovat.“ (Česká spořitelna) Tuto definici doplňují slova Rejnuše: (2014, s. 228): „Klasické cenné papíry lze obecně považovat za nejvýznamnější investiční instrumenty finančního trhu.“

Důležitý pojmem u investování do cenných papírů je diverzifikace. Nikolas G. Apostolou (1993, s. 13-14) popsal diverzifikaci jako: „jedno z nejstarších pravidel Wall

Streetu“. Dále uvedl, že rozložení portfolia do několika tříd aktiv cenných papírů, tedy diverzifikace, pomáhá snižovat výkyvy výnosů. V knize doporučuje, pokud někdo není finančně schopný, nakoupit např. více akcií z různých odvětví, aby právě tzv. diverzifikoval své portfolio. To znamená, že by se spíše měl zaměřit na investiční fondy, neboť každý fond dále obsahuje velký počet cenných papírů. Díky nim mohou i lidé, kteří nemají tolik volných prostředků na investování, investovat do spousty druhů aktiv. Diverzifikace také snižuje riziko investice bez snížení potenciálního výnosu. Apostolou na závěr kapitoly uvádí konkrétní doporučení investičních fondů T. Rowe Price International Stock a Haber International. Jedná se o mezinárodní akciové fondy.

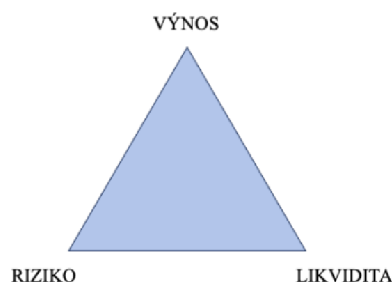
Investiční horizont je něco, co je třeba zvážit před investováním do cenných papírů. „Investiční horizont je termín, který se používá k určení doby, po kterou chce investor udržovat své investiční portfolio, než prodá cenné papíry (pokud možno) se ziskem.“ (Kudláček, 2022) Dále autor uvedl, že: „investiční horizonty jsou přitom do značné míry dány investičními cíli a strategiemi.“

Podle Patrika Kudláčka (2022): „Mnozí investoři se na téma investic dívají pouze optikou návratnosti. Přitom dělají velkou chybu, protože v závislosti na investičních cílech hraje stejně důležitou roli riziko a likvidita.“ Kudláček tímto odkazoval na magický investiční trojúhelník (viz obrázek 2). Dále tyto faktory popisuje jako celek, který funguje v návaznosti na sebe, např. pokud chceme větší návratnost, musíme počítat s vyšším rizikem a menší likviditou apod.

Podle České národní banky:

Výnos znamená, kolik vám investice může vydělat. Riziko je naopak pravděpodobnost toho, že o viditelnou část investovaných peněz nebo dokonce o všechny přijdete. Likvidita znamená schopnost a čas nutný na přeměnu vašich investic zpět na peníze – čím likvidnější investice je, tím snadněji a rychleji se vám podaří ji směnit.

Obrázek 3: *Magický trojúhelník*

Zdroj: vlastní tvorba

Proč ale do cenných papírů investovat? Jaké výhody to přináší oběma zúčastněným stranám? Na tuto otázku se pokusila odpovědět Anita Jones Lee (1993, s. 17-18) tím, že uvedla příklady výhod pro emitenty cenných papírů. Jedná se o získávání peněz, aniž by si musela firma brát půjčku v bance, zvyšování tržního profilu společnosti, poskytnutí možnosti zaměstnancům mít vlastnický podíl firmy, úspory na daních, ego atd. K získávání peněz jsou určeny jak dlužnické, tak majetkové cenné papíry, které budou definované později. Naopak majitelem cenného papíru se stává člověk za účelem většího zisku než u alternativních investic. Výše zisku závisí na spoustě faktorů, zejména na výnosu, riziku, likviditě, které jsem popsala výše, ale i na jeho daňové situaci nebo nákladovosti konkrétního cenného papíru ve srovnání s konkurencí.

3.3. Cenné papíry

Zjistit, do jakého cenného papíru se vyplatí investovat, může být složitější, než se zdá. Anita Jones Lee (1993, s. 61) ve své knize popsala čtyři základní strategie. Jedná se o fundamentální analýzu, technickou analýzu, novou investiční analýzu a náhodnou procházku. „Fundamentální analytik se pokouší vypočítat, jakou dnešní hodnotu mají budoucí zisky, takzvanou současnou hodnotu budoucího příjmu.“ (Lee, 1993, s. 63) Ve vzorci je zohledněn multiplikátor. Jedná se o faktory, které mohou příznivě ovlivnit zisk firmy (např. zvýšená poptávka po výrobcích). Celkový vzorec pak vypadá takto: „hodnota = budoucí zisky X multiplikátor.“ (Lee, 1993, s. 63) Poptávka a nabídka je to jediné, co ovlivní kurz cenných papírů podle technické analýzy. Náhodná procházka naopak doufá, že vše, co se děje na trhu, je nepředvídatelné, náhodné a nemůžeme předpokládat budoucnost zisku na základě minulých let (Lee, 1993, s. 66-68).

3.3.1. Druhy CP

Cenné papíry se mohou dělit několika způsoby. Mezi jedno ze základních dělení spadá dělení na dluhové a majetkové cenné papíry. Dluhový cenný papír představuje nárok věřitele na splacení určité částky dlužníkem. Jinými slovy jedná se o půjčky vystavené emitenty. Do takových cenných papírů je možné zařadit např. dlužní úpisy, obligace nebo vládní cenné papíry. Kromě splácení dohodnuté částky dlužník platí taky úrok, ze kterého pak investorovi plyne zisk. Naopak majetkové cenné papíry představují vlastnictví společnosti, nebo specifická aktiva společnosti. Kromě vlastnictví majetkové cenné papíry dávají investorovi právo podílet se na zisku společnosti, do které investuje. Jedná se například o akcie (Anita Jones Lee, 1993, s. 14-15, 23).

3.3.2. Podoba CP

Cenné papíry mohou mít podobu zaknihovanou nebo listinnou. Zaknihovaný neboli bezpapírový cenný papír je takový, který není potřeba mít ve fyzické podobě. Nákup i prodej je veden pouze elektronicky. Majitel tedy nemusí na trhu prokazovat vlastnictví papírovým certifikátem. Místo zmíněného certifikátu má investor prohlášení o vlastnictví (Chen, 2022). „V České republice jsou zaknihované cenné papíry evidovány v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů...“ (Business Info) Naopak listinný cenný papír je v papírové hmotné podobě (Chrenek Toman Kotrba).

3.3.3. Forma CP

„Cenný papír může mít formu cenného papíru na doručitele, na řad, nebo na jméno.“ (Občanský zákoník, 2014, § 518) „Forma pak určuje, kdo je vlastníkem cenného papíru a jakým způsobem lze cenný papír převést.“ (Chrenek Toman Kotrba). Pokud na daném cenném papíru není jméno majitele, usuzujeme, že tento cenný papír je na doručitele – může s ním nakládat jeho držitel. Převod proběhne za pomoci smlouvy a jeho předáním. Když se listina vystaví na konkrétní jméno, je to cenný papír na řad. Nakládat s ním může pouze ta osoba, na jejíž jméno se cenný papír vystavil. Písemné prohlášení na rubu listiny a smlouva je potřebná k převodu této listiny. Poté má všechny práva na nakládání s ní nový majitel, který je nově uveden na rubu cenného papíru. Pokud listina měla už spoustu majitelů a na rubu není místo pro další převod, může nový majitel nabýt práv zápisem na přívěsek, tzv. allogni. Cenné papíry na jméno jsou podobné jako ty na řad – oprávněná osoba je na nich uvedena. Rozdíl mezi nimi je v převodu práv, to je u

listiny na jméno možné pouze písemnou smlouvou o postoupení práv a předáním. Není zde tedy možnost rubopisu (Business Info).

3.3.4. Členění z hlediska strategických záměrů

Pokud lidem nezáleží na okamžité návratnosti jejich finančních prostředků, a naopak je láká mít podíl na základním kapitálu nějaké firmy, pak s největší pravděpodobností budou investovat do tzv. přímých investic. V konkrétním případě to může být třeba investice v podobě nákupu akcie. Jedná se o investice přímo do konkrétní společnosti se záměrem získání vlivu na řízení této firmy. Portfoliové investice by byly zvoleny v případě, že chtějí investovat pouze dočasně volné peněžní prostředky, zajímá je jejich zhodnocení v co možná nejkratší dobu a s nejmenším rizikem. Portfoliové investice umožňují investovat své prostředky do několika druhů cenných papírů (Rejnuš, 2014, s. 60).

3.3.5. Členění z hlediska délky jejich životnosti

Podle životnosti cenných papírů neboli jejich splatnosti můžou být rozděleny na cenné papíry peněžního a cenné papíry kapitálového trhu. Na peněžním trhu jsou cenné papíry se splatností do jednoho roku. Jedná se například o krátkodobé dluhopisy, pokladniční poukázky nebo směnky. Na kapitálovém trhu se pak objevují ty cenné papíry, které mají splatnost delší jak jeden rok. Na rozdíl od peněžního trhu se tady kromě s dluhopisy můžou investoři setkat s majetkovými cennými papíry, jako jsou například akcie (Rejnuš, 2014, s. 228-229).

4. Představení a popis jednotlivých typů cenných papírů

4.1. Akcie

„Akcie je obchodovatelný cenný papír, s nímž jsou spojena práva majitele (akcionáře) podílet se na řízení společnosti (hlasování na valné hromadě), právo na podíl na zisku (dividenda) a na majetkovém zůstatku při zániku společnosti.“ (Moneta)

„Akciová společnost může vydat dva druhy akcií, obvyčejné nebo preferenční, přičemž oba druhy představují podíl na vlastnictví společnosti.“ (Weiss, 1995, s. 117) Preferenční akcie oproti obvyčejné nemá volební hlasy. Je to z důvodu přednostního práva na vyplacení dividend a likvidačního zůstatku, v případě krachu společnosti, oproti majitelům obvyčejných akcií (Weiss, 1995, s. 122). Dalším znakem akcie je, že majiteli může být vyplácená dividenda, a to formou hotovostní dividendy nebo akciové dividendy. Hotovostní dividenda souvisí s počtem vlastněných akcií. Akciové dividendy firmy používají, pokud si chtějí ve společnosti udržet hotovost. Vyplácí se jako procento z vlastněných akcií (Weiss, 1995, s. 118). „Nicméně z globálního pohledu je jednoznačně zřejmé, že jak dividendy, tak i růst tržních cen (kurzů) akcií závisejí především na hospodářských výsledcích, jichž (dlouhodobě) dosahují jejich emitenti.“ (Rejnuš, 2014, s. 230)

Akcie mohou investoři kupovat či prodávat na přepážkovém (mimoburzovním) trhu a na burzách (např. akciových). Většinou se využívá mimoburzovní trh, kdy makléřské firmy kupují a prodávají za účelem dosažení zisku. Na principu aukce je možno cenné papíry koupit na akciových burzách. Burzovní makléři se starají o nákup a prodej cenných papírů na burzách (Weiss, 1995, s. 120).

4.2. Dluhopisy

„Dluhopis si lze představit jako mezistátní smlouvu mezi věřitelem a dlužníkem, která obsahuje podrobnosti o půjčce a jejích splátkách.“ (Fernando, 2023) „Význam dluhopisů spočívá v tom, že jejich prostřednictvím si ekonomické subjekty opatřují peněžní prostředky (zapůjčitelé fondy), jež potřebují pro svoji činnost.“ (Rejnuš, 2014, s. 393)

Na finančním trhu je možné se setkat z hlediska životnosti s dvěma druhy dluhopisů – krátkodobými a dlouhodobými. Dlouhodobým dluhopisům se též říká

obligace. Krátkodobé dluhopisy jsou obchodové na peněžním trhu, tedy mají splatnost do jednoho roku a může se jednat například o státní pokladniční poukázku, pokladniční poukázky centrální banky, depozitní certifikát nebo třeba o směnku. Zatímco první dva příklady jsou nabízené pouze omezenému počtu zájemců a na trh se dostávají prostřednictvím aukcí, depozitní certifikáty a směnky jsou dostupné i pro drobné klienty. Dlouhodobé dluhopisy jsou veřejně obchodovatelné na kapitálových trzích, z toho vyplývá, že délka splatnosti je delší než jeden rok. Tento druh pak můžeme dále dělit různými způsoby. Například na kuponové a bezkuponové (diskontované) dluhopisy (Rejnuš, 2014, s. 396-399). U kuponové obligace „kupon nebo kuponová platba je roční úroková sazba placená z dluhopisu, vyjádřená jako procento z nominální hodnoty a placená od data emise až do splatnosti.“ (Chen, 2020) U bezkuponové varianty je kupon nahrazen diskontem (tzv. cenovým rozdílem) (Rejnuš, 2014, s. 401).

Blanka Komárková (2023) diskontovaný dluhopis definovala jako:

Diskontovaný dluhopis nebo také dluhopis s nulovým kupónem (Zero Bond) je dluhopis, u kterého je jmenovitá hodnota snížena o budoucí úroky do splatnosti. Investoři jej nakupují za nižší cenu, než je jeho jmenovitá hodnota a výnos jim není vyplácen průběžně, ale přirůstá k nominální hodnotě až do dne splatnosti dluhopisu.

4.3. Podílové listy

„Podílový list je cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, který představuje podíl podílníka na podílovém fondu a se kterým jsou spojena práva podílníka plynoucí z tohoto zákona nebo ze statutu podílového fondu.“ (Zákon o investičních společnostech a investičních fondech, 2013, § 115)

Fio banka uvedla: „Podílový fond je soubor majetku (například akcií a dluhopisů), který je profesionálně obhospodařován investiční společností v souladu s pravidly stanovenými v právních předpisech a ve statutu podílového fondu.“

Podílové fondy jsou založené na principu kolektivního investování. Podílet se na kolektivním investování může široká veřejnost, nebo pouze jen omezený okruh lidí, kterým se říká kvalifikovaní investoři. Kromě těchto dvou typů je možné podílové fondy rozdělit ještě na Exchange Traded Funds (Rejnuš, 2014, s. 596). Cenné papíry podílových fondů kolektivního investování se dělí na uzavřené a otevřené fondy. V otevřeném fondu má investor kdykoliv právo požádat o zpětný odkup svých investovaných prostředků

narozdíl od uzavřeného fondu, kde mu toto není umožněno. Jedinou variantou je prodej na sekundárním trhu (Rejnuš, 2014, s. 599).

Pokud chce někdo investovat do podílových fondů, existuje kromě výběru mezi otevřeným a uzavřeným fondem existuje ještě spousta dalších kritérií. Mezi nejdůležitější spadá zaměření investic. Složení aktiv v portfoliu má totiž vliv na rizikovost i předpokládanou výkonnost fondů. Může se jednat např. o akciové fondy, fondy dlouhodobých dluhopisů, fondy peněžního trhu, fondy fondů, fondy smíšeného trhu atd. Dalším faktorem, který je před investováním potřeba zvážit, je, zda se daný investor bude orientovat na tuzemské nebo zahraniční investice. Poté je třeba ujasnit, zda chce investor portfolio s aktivním, nebo pasivním správcem (Rejnuš, 2014, s. 600, 604-605). Aktivní správcovství popsal Martin Jaroš (2017): „Manažer aktivně sleduje dění na trhu, trendy, zprávy, politickou situaci, ekonomiku, a specifické faktory, které mohou ovlivnit jednotlivé společnosti. Tyto informace pak používá pro rozhodnutí o nákupu a prodeji konkrétních aktiv.“ Naopak pasivní správce portfolio nemění, zůstává takové, jaké se nastavilo na začátku. S pasivním správcem se setkáme např. u dluhopisových fondů (Rejnuš, 2014, s. 605).

4.4. ETF

ETF není cenný papír sám o sobě, ale spadá pod cenné papíry kolektivního investování. „Cennými papíry kolektivního investování jsou cenné papíry představující podíl na investičních fondech nebo zahraničních investičních fondech.“ (Zákon o podnikání na kapitálovém trhu, 2004, § 3)

Přesto, že Exchange Traded Funds funguje na stejném principu jako podílový fond, je mu věnována kapitola zvlášť. Rejnuš (2014, s. 607) je nazval jako: „poněkud odlišný druh fondů kolektivního investování, jež se do určité míry vymykají tradičním standardům.“ Zmínil v knize možnost drobných investorů provádět investice skrz hedgeové fondy a definoval tuto strategii za vysoce rizikovou.

„Na rozdíl od podílových fondů, obchodování ETF probíhá na burzovních trzích podobně jako u akcií.“ (Stráník, 2023) Dále pak autor zmínil několik dalších rozdílů oproti podílovým fondům, jako je jejich burzovní obchodovatelnost, nižší poplatky než u podílových fondů nebo fakt, že u podílových fondů jsou předem stanovené termíny, kdy

investoři mohou nakupovat. ETF fondy se obchodují kdykoliv během dne v průběhu burzovních obchodních hodin.

Výhoda investování, ať už do podílových fondů nebo do Exchange Traded Funds, oproti nakupování konkrétních akcií či dluhopisů je jejich diverzifikace, a tím i menší riziko. Není sázeno tzv. „na jednu kartu“. Ve fondech se nachází několik aktiv, a proto v případě, že by se nějaké konkrétní společnosti či části světa ekonomicky nedařilo, ostatní aktiva vyváží investorův výnos. Někteří lidé ale toto mohou brát ale i jako nevýhodu. Například někdo investuje všechny prostředky do akcií firmy, které se bude dařit, a přinese mu velký zisk. Druhá varianta je, že do těch stejných akcií bude investovat, ne ovšem samostatně, ale dané akcie budou součástí nějakého fondu, kde se prostředky rozloží do více aktiv. ETF přináší „průměrné výnosy“, a tak by v tomto případě člověk, který investoval první variantou, měl výnos větší (Stráník, 2023).

4.5. Finanční deriváty

„Finanční derivát je nástroj odvozený (derivovaný) od jiného finančního nástroje. Tomuto základovému nástroji se říká podkladové aktivum.“ (Moneta) Podkladové aktivum, kterým může být akcie, dluhopis, komodita apod., je pro derivát klíčové. Stejnou hodnotu jako podkladové aktivum má i derivát, který tedy nemá hodnotu vlastní, ale je zcela závislý na jeho podkladovém aktivu (Moneta). Stejně jako ETF nejsou finanční deriváty cenné papíry samy o sobě, jsou však od cenných papírů odvozeny a úzce s nimi souvisí.

U finančních derivátů se používá termínový obchod (Moneta). Jedná se o: „standardizované obchody, kde jako investor se zavazujete k tomu, že nakoupíte anebo prodáte vybraný (ve smlouvě definovaný) objem vybrané komodity za předem definovanou cenu.“ (Klid ve financích) S tím souvisí několik faktorů, které mohou cenu jak směrem nahoru, tak i směrem dolů ovlivnit. Mezi nejčastější faktory spadají vojenské konflikty, inflace, počasí, stávky, technologie apod. Tento typ investování je tedy velmi rizikový, protože všechny zmíněné události jsou nahodilé a nelze je dopředu očekávat a počítat s nimi (Klid ve financích).

„Základním principem uzavírání derivátových smluv je vydělávat zisky spekulací na hodnotu podkladového aktiva v budoucnu.“ (Cleartax, 2022)

Existuje několik druhů finančních derivátů. Ty, ve kterých je držitel povinen smlouvu splnit jsou forwardy a futures. Když držitel nemá povinnost, ale pouze právo, které ve finálně plnit nemusí, jedná se o opce. Opce se dále dělí na americké a evropské, kdy americké může držitel uplatit v opčním období kdykoliv, evropské může uplatnit pouze k datu expirace. Swap je čtvrtý základní druh finančních derivátů, neobchoduje se na burzách a nejčastěji se používají úrokové swapy (Cleartax, 2022).

5. Možné důvody investování

Další kapitola bude věnována možným důvodům k investování. Budou popsány čtyři možné motivy, proč generace Y investuje, nebo by měla začít investovat, a poté bude v praktické části ověřeno, zda jde o opravdové motivy, díky kterým zvolená generace skutečně investuje, či by chtěla investovat.

5.1. Zajištění v důchodovém věku

Podle Anny Píchové a Víta Hradila (2023) „český důchodový systém stojí prakticky výhradně na průběžném principu.“ Myslí tím, že sociální pojištění, které lidé odvádí, je automaticky vypláceno aktuálním důchodcům. To znamená, že peníze nečekají, až daný člověk dosáhne důchodového věku a „své odvedené peníze“ začne formou důchodu čerpat. Autoři toto vnímají jako problém pro budoucí generace, neboť se průměrně rodí méně a méně dětí a hrozí, že „se zmenší počet ekonomicky aktivních obyvatel, kteří musejí svými výdělků zabezpečit jednoho staršího spoluobčana.“ (Píchová a Hradil, 2023) To způsobí, že se budoucím důchodcům bude vyplácet menší a menší důchod. V roce 2023 byl průměrný důchod 48 % z průměrné mzdy. Kvůli udržení důchodového systému v rovnováze začnou průměrné důchody klesat, kdy průměrný důchod podle analýzy autorů dosáhne v roce 2059 pouze 27,2 % z průměrné mzdy. „To by dnes odpovídalo důchodu ve výši cca 12 tisíc Kč“ dodala Píchová a Hradil (2023).

Jak vyplývá z další analýzy Píchové a Hradila (2023), aby se dnešní třicátník a čtyřicátník, což odpovídá generaci Y, měl stejně dobře, jako dnešní důchodce, musel by si spořit či investovat peníze navíc a nespolehat pouze na stát. U spoření (např. do peněžního trhu) by třicátník, který bude pobírat důchod mezi 65-80 lety, musel odkládat 9 602 Kč měsíčně, čtyřicátník pak 11 500 Kč měsíčně. Pokud by zvolili dynamičtější způsob, tedy investování např. do akciového indexu, tak by třicátník, který bude pobírat důchod mezi 65-80 lety, měl investovat 2 054 Kč měsíčně, čtyřicátník 3 890 Kč měsíčně.

Z tohoto vyplývá, že by generace Y měla přikládat velkou váhu tomuto problému, který Píchová a Hradil (2023) nazvali jako: „slon v místnosti“ neboli „všichni vědí, že se jedná o obří problém, ale nikdo jej nechce řešit.“ Proto je toto téma také bráno jako jeden z možných důvodů, proč by právě generace Y měla investovat do finančních instrumentů.

Ivana Bondareva Dubnová (2024) uvedla, že: „S příchodem Nového roku odstartovala nová strategie, jak se mohou Češi finančně zabezpečit na stáří s podporou

státu.“ Měla na mysli dlouhodobý investiční produkt, který dále definovala jako produkt, který mimo jiné umožní mít úlevu na daních. Měl by tak motivovat investovat i ty lidi, kteří se běžně investic bojí. Tak jako každý produkt nese s sebou řadu výhod i nevýhod. Mezi hlavní nevýhody spadá délka investování. Aby bylo možné čerpat daňové výhody, peníze nemohou být vybrány za dříve jak 10 let a nejdříve v 60 letech investora. „Jeho hlavním přínosem je možnost získání daňové úlevy, získání příspěvku od zaměstnavatele a také potenciálně vyšší zhodnocení oproti dřívějším produktům penzijního spoření.“ (Bureš, 2024)

5.2. Splnění dlouhodobých cílů

Kromě zajištění se v důchodovém věku, dalším možným motivem, proč by generace Y mohla investovat, je splnit si dlouhodobé cíle, jako je například vlastní bydlení či finanční zajištění pro jejich děti.

5.2.1. Vlastní bydlení

Podle Mahdalové a Škopa (2023) bydlí pouze 23 % lidí ve věku 30-39 let ve vlastním a u lidí ve věku 40-49 let je to 29,7 %. Je to velký rozdíl oproti lidem ve věku 60-69 let, kdy ve vlastním bydlí 64,9 % lidí. Z toho tedy vyplývá, že vlastní bydlení je pro lidi atraktivní, jsou ale schopni si ho splnit až v pozdějším věku, neboť je to finančně náročné.

Investování do finančních instrumentů je v této práci vnímáno jako nástroj, který umožní lidem splnit si vlastní bydlení dříve, protože správně nastavené portfolio pomůže naakumulovat potřebné prostředky dříve, než kdyby peníze nechali ležet na běžném účtu.

5.2.2. Finanční podpora pro budoucnost vlastních dětí

„Zatímco na počátku 21. století připadalo maximum narozených na věkovou skupinu žen 25–29letých (a na počátku 90. let 20. století již na 20–24leté), od roku 2008 má nejvíce narozených dětí matku ve věkovém intervalu 30–34 let.“ (Český statistický úřad) Z této statistiky vyplývá, že se aktuálně v generaci Y rodí nejvíce dětí.

Jiří Vokřál (2021) ohledně spoření či investování pro děti radí: „čím dříve začnete, tím lépe.“ Ve svém článku pak zmiňuje několik druhů spoření, kam mohou rodiče začít

už od narození dětem odkládat peníze. Co se týče investování, tam konkrétně doporučuje podílové fondy.

Na základě tohoto je finanční podpora pro budoucnost vlastních dětí zařazena jako jeden z dalších motivů, proč by právě generace Y měla investovat do finančních instrumentů.

5.3. Pasivní příjem

Veronika Němcová (2023) popisuje pasivní příjem jako: „další příjmy, které se nebudou odvíjet od toho, kolik času dané činnosti věnujete.“ Dále pak v článku zmiňuje několik různých druhů činností, díky kterým mohou lidé dosáhnout pasivního příjmu. Jedna z možností, jak si vybudovat pasivní příjem, kterého můžeme dosáhnout pomocí investic do cenných papírů, je vyplácení dividend. Nazvala jej také jedním z nejčastějších způsobů, jak zmiňovaného pasivního příjmu dosáhnout. Drbohlavová (2023) definovala vyplácení dividend jako: „obnos peněz, který pravidelně vyplácí akciová dividendová společnost držitelům jejích akcií. Jedná se o formu odměny akcionářům za jejich dílčí vlastnictví ve společnosti.“

Výnosy, kterých můžeme dosáhnout vyplácením dividend, jsou různé. Například česká firma ČEZ v roce 2022 vyplácela čistou dividendu v hodnotě 3,78 % z každé vlastněné akcie, Moneta Money bank pak 7,11 %, což je skoro dvojnásobek (Traxler, 2022).

Jelikož vyplácení dividend, a tím tvorba pasivního příjmu, je možná z investování do finančních instrumentů, je to zmíněno jako jeden z dalších možných důvodů k investování.

5.4. Ochrana prostředků před inflací

Inflace je „z pravidla definována jako zvyšování cenové hladiny, které má za následek snížení kupní síly peněz.“ (Jurečka a Macháček a kol., 2023, s. 132) Index spotřebitelských cen je jeden ze způsobů, jakým můžeme inflaci měřit. Pracuje se tam s tzv. spotřebním košem. Náklady na jeho nákup se pak porovnávají s předešlým obdobím. Spotřební koš obsahuje statky a služby, které běžná domácnost spotřebovává. Struktura spotřebního koše se každý rok mění. Stará se o to Český statistický úřad, který určuje, které produkty klesly u spotřebitelů ve výdajích, a tudíž, které odstraní z koše, a

naopak ty, u kterých stoupl podíl v jejich výdajích a do koše se přidají. Spotřební koš obsahuje okolo 800 položek (Jurečka a Macháček a kol., 2023, s. 133-134).

Lukeš a Plecháč (2023) uvádí několik možností na finančním trhu, jak své peníze mohou lidé ochránit před inflací. Možnosti rozdělili do tří skupin podle časového hlediska. Zmínili například spořicí účty, termínované vklady, stavební spoření, akcie a dluhopisy.

„S rostoucí inflací dochází ke stále většímu znehodnocování peněz, proto lidé hledají řešení, jak své úspory ochránit před inflací nebo zajistit zhodnocení svých prostředků. Možností je na trhu mnoho akcie, dluhopisy, podílové listy, CFD, a další.“ (Kratochvílová, 2021) Proto je tento důvod k investování zmíněn i v této práci.

6. Rešerše dosavadních výzkumů

Nikde nebyl nalezen výzkum, který by konkrétně zkoumal postoj k investování do cenných papírů generace Y v České republice. Existuje ale několik podobných výzkumů, které budou zmíněny a popsány.

Nejprve se jedná o výzkum, který byl součástí bakalářské práce Adama Škardy, která byla obhájena v roce 2022 na Vysoké škole ekonomické v Praze. Zabývá se taktéž postojem k investování do cenných papírů, rozdíl je však v tom, že tato práce se soustředí pouze na generaci Y, zatímco Škarda zkoumal postoj české společnosti. Generace Y měla v tu dobu 28-40 let. Celkový počet dotazovaných lidí ve výzkumu byl 507 respondentů, z toho ve věkové skupině 27-40 let bylo pouze 66 respondentů. To znamená, že jenom 13 % dotazovaných lidí patřilo do generace Y, a proto může být předpokládáno, že výsledky průzkumu nebudou dostatečně vypovídat o postoji generace Y.

Další výzkum prováděla trojice studentů v Malajsii jako součást bakalářské práce. Rozebírali investiční chování mezi generací Y v roce 2014. Celkem měli 482 respondentů. Kromě odpovědí od Malajců, které tvořily 52,7 %, byly odpovědi získány také od Číňanů, Indů a dalších. Od těchto respondentů zjistili, že 54,4 % má v úmyslu si šetřit na důchod. 79,9 % považuje investování na akciovém trhu jako rizikové, zbytek nikoliv. 42,7 % respondentů je schopno akceptovat pouze nízkou míru rizika. 7,1 % je schopno akceptovat velkou míru rizika a zbytek respondentů se pohybuje někde mezi tím – ani vysoká, ani nízká míra pro ně není ideální (Linda Cheah Szu Min et al., 2014). Výzkum probíhal před 10 lety, a navíc v cizí zemi, tudíž ani tento výzkum nevypovídá nic o postoji generace Y v České republice v roce 2024.

Následující výzkum najdeme v časopise s názvem *International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence* a nese název *Big-five personality traits, financial risk attitude and investment intentions: study on Generation Y*. Výzkum uskutečnili Tanuj Nandan a Kumar Saurabh v roce 2016. Na otázky odpovídalo 313 respondentů z technické instituce v Indii. Tato studie zkoumala vztah mezi osobnostními rysy a investičními záměry. Autoři se zaměřovali jak na krátkodobé, tak dlouhodobé záměry jednotlivců. Mezi osobnostní rysy zařadili neurocismus, extroverzi, přívětivost, svědomitost a otevřenost vůči zkušenosti. Zjistili, že svědomitost, otevřenost vůči zkušenostem a přívětivost mají významný vliv na averzi k riziku i na krátkodobé a dlouhodobé investiční záměry. Pouze na krátkodobé záměry má významný vliv

neurocitismus, extroverze a otevřenost vůči zkušenostem. Svědomitost nespadá mezi osobnostní rysy, které by na krátkodobé investování měly vliv. Naproti tomu vstřícnost nespadá mezi rysy, které by měly vliv na dlouhodobé investiční záměry jednotlivců.

Poslední výzkum, který bude zmíněn, nese název Generation Y investment decision: an analysis using behavioural factors. Zpracovali ho Mahfuzur Rahman a Soon Sheng Gan v roce 2020 v Malajsii. Zkoumali, jak předem určené faktory ovlivňují investiční rozhodování generace Y. Jedná se o hněv, úzkost, přehnané sebevědomí, efekt stáda a vlastní monitorování. Na začátku výzkumníci zjišťovali základní informace o respondentech, kterých bylo celkem 502. Zjistili například, že téměř 48,4 % dotazovaných jsou zaměstnanci, 38,4 % jsou podnikatelé, zbývající respondenti byli nezaměstnaní nebo studenti. Dále zjišťovali měsíční příjem, kdy největší zastoupení měla částka RM4 000 - 5 999 (29,5 % respondentů), což odpovídá dnešním 20 000-30 000 Kč (Google Finance, 2024). Co se týče investování, tak 30,3 % investuje 16-20 % ze svého měsíčního příjmu, 25,7 % respondentů investuje 11-15 % ze svého měsíčního příjmu, 21,7 % respondentů investuje 5-10 % ze svého měsíčního příjmu, 12,5 % respondentů investuje více než 20 % ze svého měsíčního příjmu a 9,8 % respondentů investuje pouze méně než 5 % ze svého měsíčního příjmu. Všichni respondenti byli investoři a největší část investovala na týdenní bázi (27,5 % respondentů). Dále zjistili, že úzkost a přehnaná sebedůvěra negativně ovlivňuje investiční rozhodnutí, sebe monitorování naopak pozitivně. Hněv a efekt stáda nemá vliv na investiční rozhodování.

7. Výzkum provedený na vzorku zástupců generace Y

V této kapitole bude popsána metodika a cíl výzkumu, analýza získaných dat, shrnutí výsledků, limity výzkumu, teoretické a praktické využití výzkumu a na závěr budou uvedeny návrhy dalších výzkumů, které by navazovaly na tento.

7.1. Metodika výzkumu

Ke zhotovení výzkumu byla vybrána kvantitativní metoda dotazníkového šetření. Dotazník byl vytvořen v aplikaci Google Forms a obsahoval 24 otázek. Odpovídat na otázky mohli respondenti formou výběru jedné z uvedených možností, více odpovědí z nabízených možností, jedna otázka byla otevřená a 15 otázek bylo formou matice, kde lidé vyjadřovali svou odpověď pomocí Likertovy škály, aby měli dostatečnou volnost k vyjádření svého postoje.

Dotazník byl tvořen na základě rešerše odborných zdrojů a na základě výzkumných otázek, které byly stanoveny v úvodu práce. Dotazník se skládá ze tří částí. První část hledala odpověď na sociodemografické otázky. Některé ze sociodemografických otázek, které byly položeny respondentům v odborných zdrojích, jsou součástí i tohoto výzkumu. Je tomu tak z důvodu zjištění podobností a vlivu na postoj k investování do cenných papírů. V druhé části byly zkoumány emoce a pocity, které mohou respondenti pociťovat u výše zmíněných cenných papírů. Ve třetí části byly zjišťovány důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování respondentů.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaký postoj zaujímá generace Y k investování do cenných papírů.

Dotazníkové šetření bylo spuštěno na konci ledna 2024 a ukončeno na začátku března 2024, protože bylo získáno dostatečné množství odpovědí. Respondenti byli osloveni přes sociální síť, neboť tam se generace Y nachází. Konkrétně se jednalo o sociální síť Facebook, Instagram a X. Mašek (2022) zdůrazňuje, že právě tyto sociální síť generace Y hojně používá.

Zkoumání bylo provedeno stratifikovaným výběrem. Před samotným umístěním dotazníku na sociální síť byla pomocí kontingenční tabulky (viz Tabulka 1) popsána zkoumaná populace. Bylo tedy potřeba sesbírat vzorek odpovědí, který se skládal

z poloviny z mužů, z poloviny z žen a jednotlivé věkové skupiny by měly být zastoupeny rovnoměrně. Před ukončením sběru dat bylo získáno více odpovědí od žen, a proto byla využita metoda sněhové vločky, která doplnila potřebnou část odpovědí mužů. Jednalo se o jednotky odpovědí. Co se týče roků narození, tam bylo třeba sesbírat data od jednotlivých ročníků rovnoměrně. Data byla sesbírána s odchylkou ± 5 respondentů od čísla 25. Před uzavřením dotazníkového šetření chybělo pár jednotek odpovědí od ročníků 1986, 1991, 1992 a 1994, aby byl splněn předpoklad rovnoměrnosti. Tady byla také použita metoda sněhové vločky, která doplnila chybějící odpovědi.

Tabulka 1: *Zkoumaná populace*

	Datum narození				Celkem	
	1982-1987		1988-1994			
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Muži	444 260	51,7	485 327	51,7	929 587	51,7
Ženy	414 729	48,3	453 213	48,3	867 942	48,3
Celkem	858 989	100	938 540	100	1 797 529	100

Zdroj: Český statistický úřad (2021)

Celkový počet odpovědí na dotazník bylo 310, z toho 4 byly vyřazeny před samotným zpracováním dat z důvodu neodpovídající věkové skupiny. Jednalo se o odpovědi ročníků 1975, 1990, 2000 a 2001. Celkový počet respondentů, se kterými se bude pracovat dál, je 306.

7.2. Analýza dat získaných z dotazníkového šetření

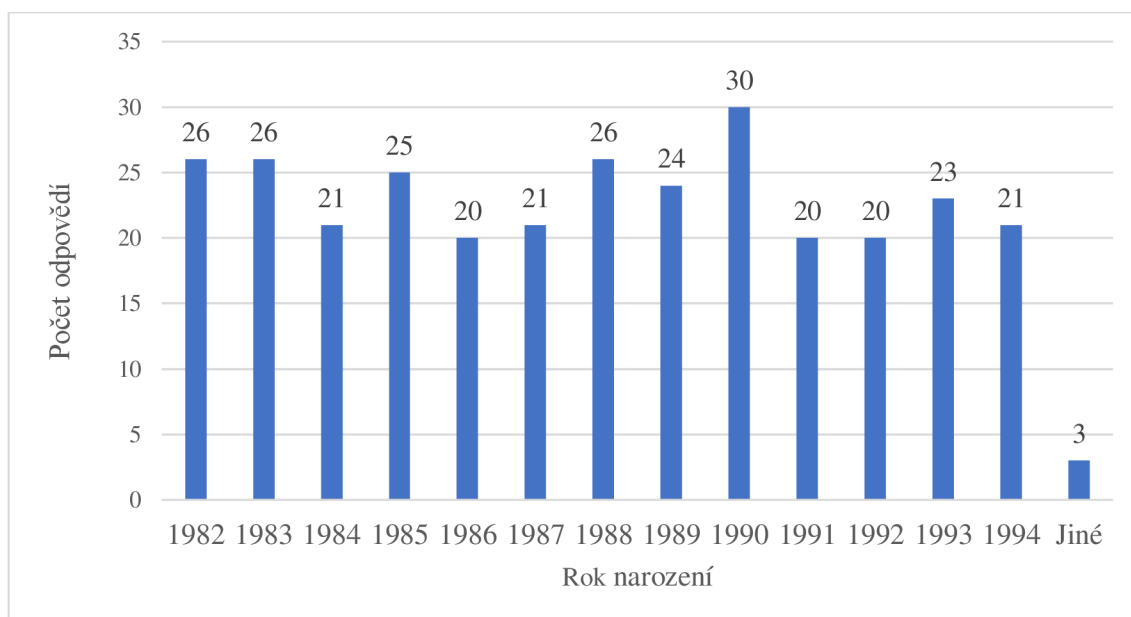
V této kapitole budou analyzovány získané výsledky z dotazníkového šetření a bude provedena jejich interpretace. První část bude věnována výsledkům sociodemografických otázek, které nám blíže představí a charakterizují respondenty. Poté budou představeny výsledky emocí a pocitů, které respondenti pociťují u představy investic do výše zmíněných cenných papírů. Tato část otázek byla zkoumaná pomocí Likertovy škály. Byla použita pětibodová škála. Stejná metoda byla uplatněna i na

poslední část, která zkoumala sympatii k cenným papírům, možné důvody investování a faktory, které respondenty při investování ovlivňují.

7.2.1. Sociodemografické otázky

První část bude věnována sociodemografickým otázkám. Poměr mužů a žen, kteří odpověděli na dotazník, naplnil první předpoklad pro reprezentativnost vzorku, neboť odpovídá poměru v celé populaci. Počet mužů byl 151 (49,3 %) a žen 147 (48 %). Zbývající část zvolila možnost jiné (2 respondenti, 0,7 %) a nechci uvádět (6 respondentů, 2 %).

Druhá otázka, která byla otevřená, sloužila k ověření správného data narození. Tedy jestli je odpověď získaná opravdu od zástupce z generace Y. Jednotlivá data narození a počet odpovědí zobrazuje sloupcový graf 1.

Zdroj: Vlastní tvorba

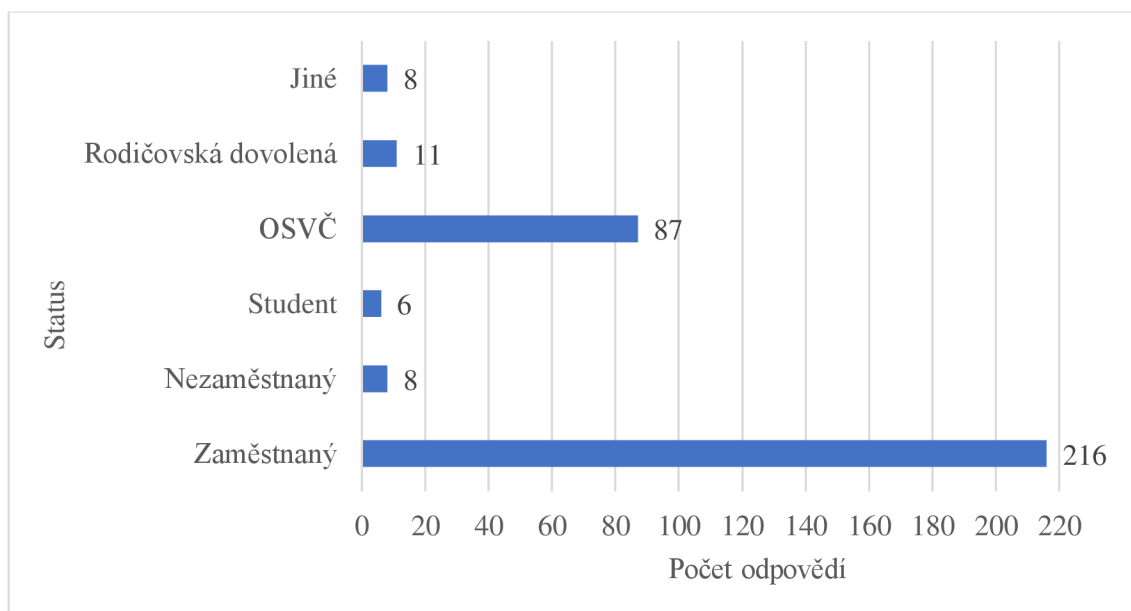
Graf 1: Roky narození respondentů (n=306)

Do kategorie jiné jsou zařazené 3 hodnoty, které neodpovídají požadovaným rokům narození. S velkou pravděpodobností se jedná pouze o chybu vzniklou omylem a tito lidé do této generace spadají. Jedná se o odpověď 1885 a 1887, kde je předpokládaná chyba v druhém čísle a dotyčný myslel 1986, 1987. Další odpověď bylo číslo 91, kde respondent s největší pravděpodobností myslel 1991. I přesto byly hodnoty raději

zařazeny do kategorie jiné, neboť odpověď neobsahovala správný tvar. Na tyto respondenty je ovšem brán ohled v následujících otázkách. Druhý předpoklad pro reprezentativnost vzorku byl naplněn. Zastoupení jednotlivých roků narození je, s odchylkou ± 5 odpovědí od počtu 25 odpovědí, rovnoměrné.

Vyobrazení následujících několika otázek nám umožní podrobnější přehled o respondentech, kteří se účastnili výzkumu. Graf 2 popisuje jejich status. Součet jednotlivých možností představuje číslo vyšší než počet celkových respondentů, neboť měli na výběr více možností (mohou mít několik statusů současně).

216 respondentů (více než 70 %) uvedlo, že jsou zaměstnaní. Z toho 19 respondentů (8,8 %) vedle statusu zaměstnaný je také OSVČ. OSVČ je druhý nejčastější status dotazovaných. Jedná se o počet 87 respondentů (28,4 %) ze vzorku. Další statusy jako nezaměstnaný, student, rodičovská dovolená, jiné jako samotné, ale i v kombinaci s ostatními statusy tvořily zanedbatelnou část vzorku v rozpětí 2-3 % ze vzorku.

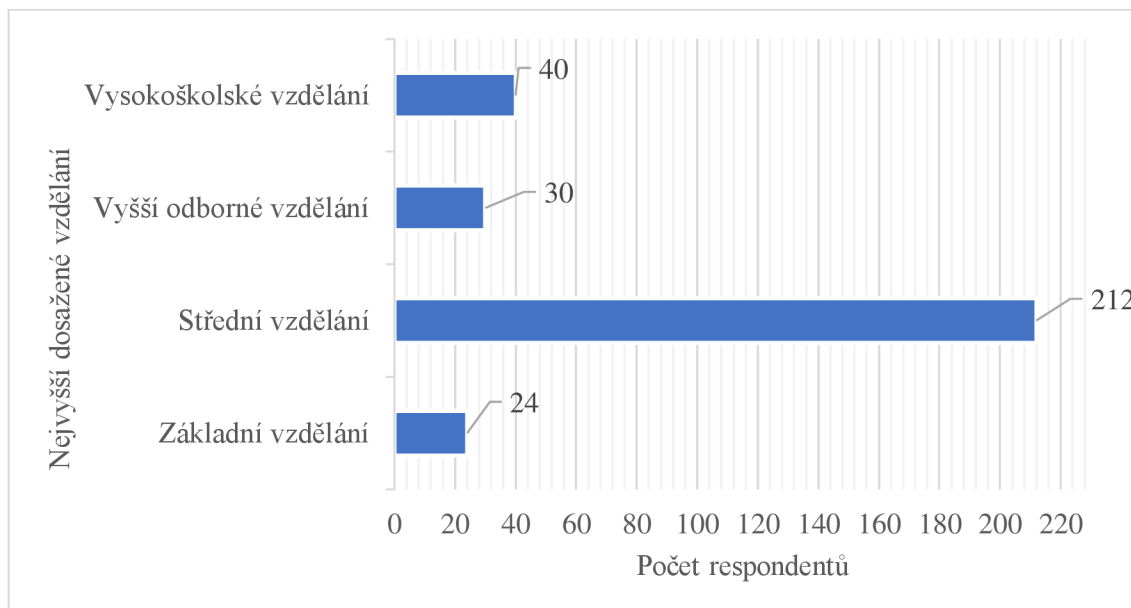

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 2: Status respondentů, $n_1=306$ (celkový počet respondentů, kteří odpovídali); $n_2=336$ (celkový počet odpovědí).

Graf 3 zobrazuje nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Obsahuje 4 možné formy vzdělání. Střední vzdělání bez maturity a s maturitou je sloučeno do jedné kategorie. Tato kategorie měla největší zastoupení s počtem 212 odpovědí (69,28 %), 40

lidí odpovědělo, že mají vysokoškolský titul (13,07 %), 30 lidí je odborně vzdělaných (9,80 %) a 24 má vzdělání pouze základní (7,84 %).

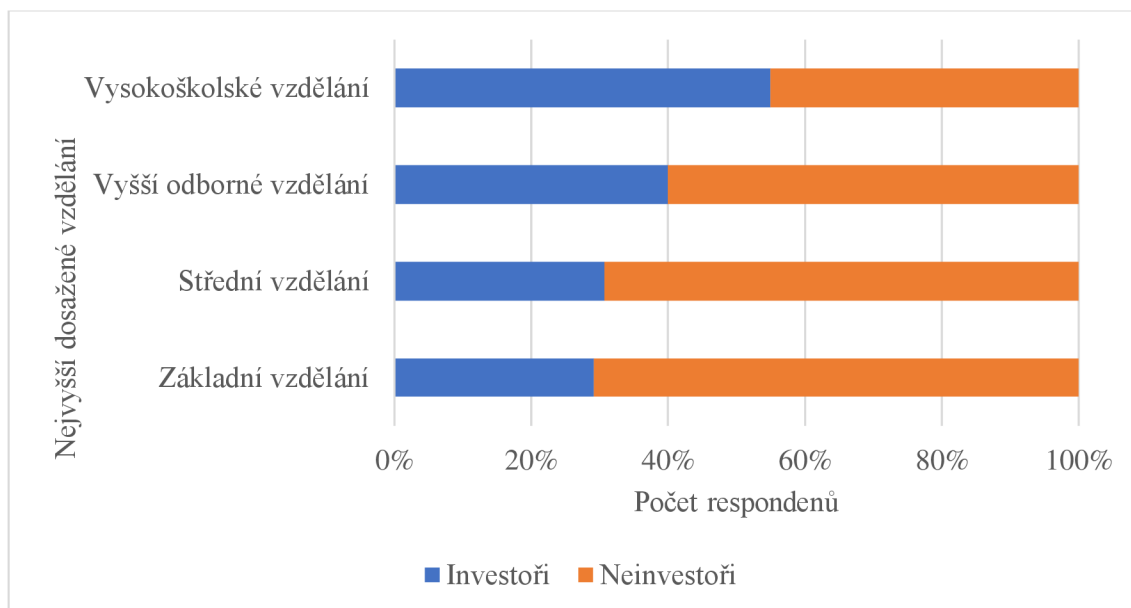

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (n=306)

V další otázce bylo cílem zjistit, jaký je poměr mezi investory a neinvestory v dotazníku. Respondentů, kteří někdy investovali je 106 (35 %). Těch, kteří neinvestovali, je 200 (65 %).

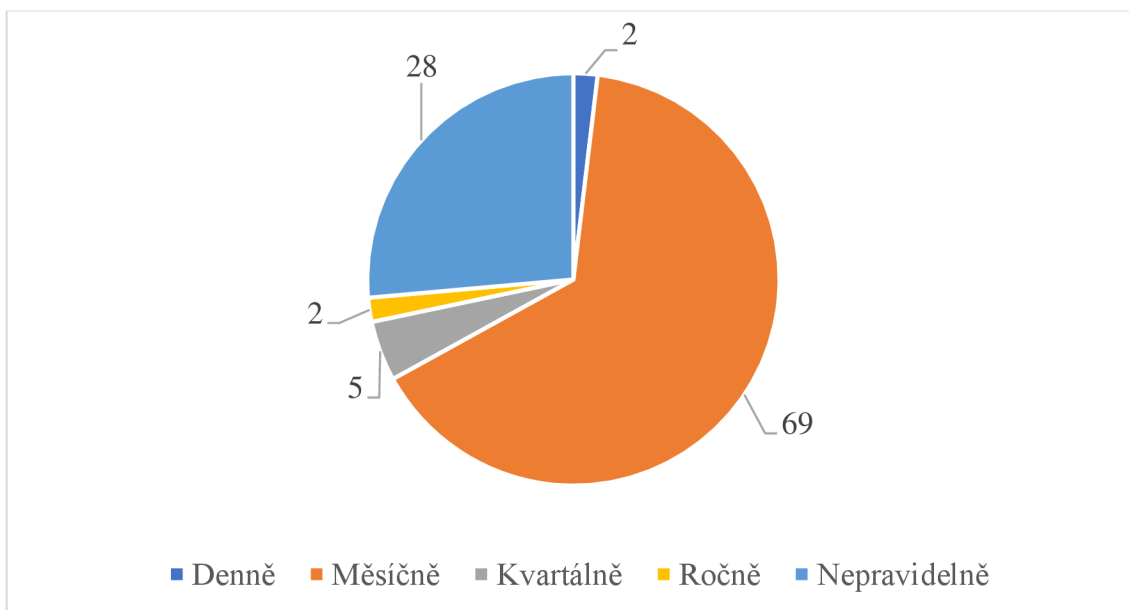
Následovalo vytvoření vazby mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a lidmi, kteří investují a neinvestují. Bylo zjištěno, že čím vyšší mají respondenti nejvyšší dosažené vzdělání, tím více z nich investuje (viz graf 4). Tudíž je možné konstatovat, že vzdělání, jakožto kognitivní faktor, ovlivňuje investiční rozhodování respondentů.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 4: Vazba investujících a neinvestujících respondentů na nejvyšší dosažené vzdělání (v %, n=306)

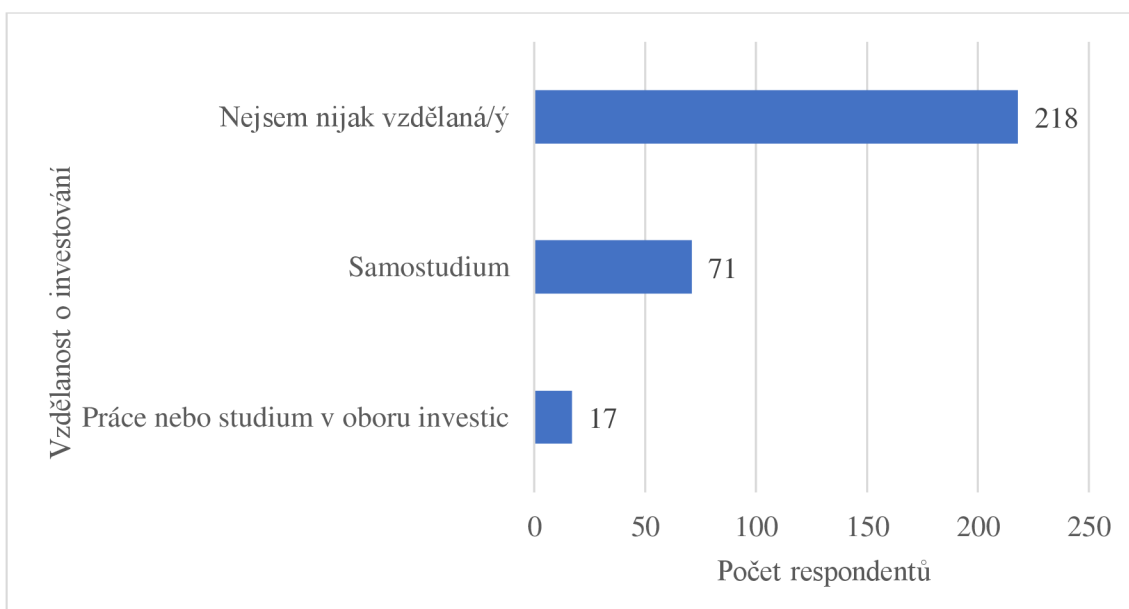
Následující koláčový graf 5 vyobrazuje, v jaké frekvenci investoři investují. V dotazníku byla nabídnuta i možnost odpovědi „neinvestuji“. Jak je zmíněno výše, počet neinvestorů je 65 % z dotazovaných. Toto procento by zaujímalo většinu grafu a vyobrazení by mohlo být nic neříkající, proto to bylo zohledněno v interpretaci dat a grafické zobrazení je vztaheno pouze na investory (n=106). Z grafu 5 vyplývá, že investoři investují nejčastěji měsíčně. Jedná se o 69 lidí (65,1 % z investujících). Druhá nejčastější varianta je investování nepravidelné, kterou zvolilo 28 lidí (26,4 %). Poté následuje investice kvartální s počtem 5 (4,7 %) odpovědí. Denní a roční investování mělo zastoupení pouze 2 respondentů (1,9 %). Ve výzkumu Rahmana a Gana (2020) největší část respondentů (27,5 %) investovala na týdenní bázi (viz strana 25).

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 5: Frekvence investování (n=106)

Následovala otázka na vzdělání o investování. Respondenti měli na výběr tři možnosti. Nejvíce z nich zvolilo možnost, že nejsou o investování nijak vzdělání (viz graf 6).

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 6: Vzdělání v oblasti investic respondentů (n=306)

Lidi, kteří se o investicích sami vzdělávají, nebo v této oblasti pracují či studují, je méně než těch, co investují. Z toho vyplývá, že na první pohled minimálně 18 lidí investuje a není o investicích nijak vzdělaných. Pro přesné zjištění této skutečnosti byla tato otázka dána do kontextu s lidmi, kteří investují a neinvestují. Tento kontext pak zobrazuje tabulka 2.

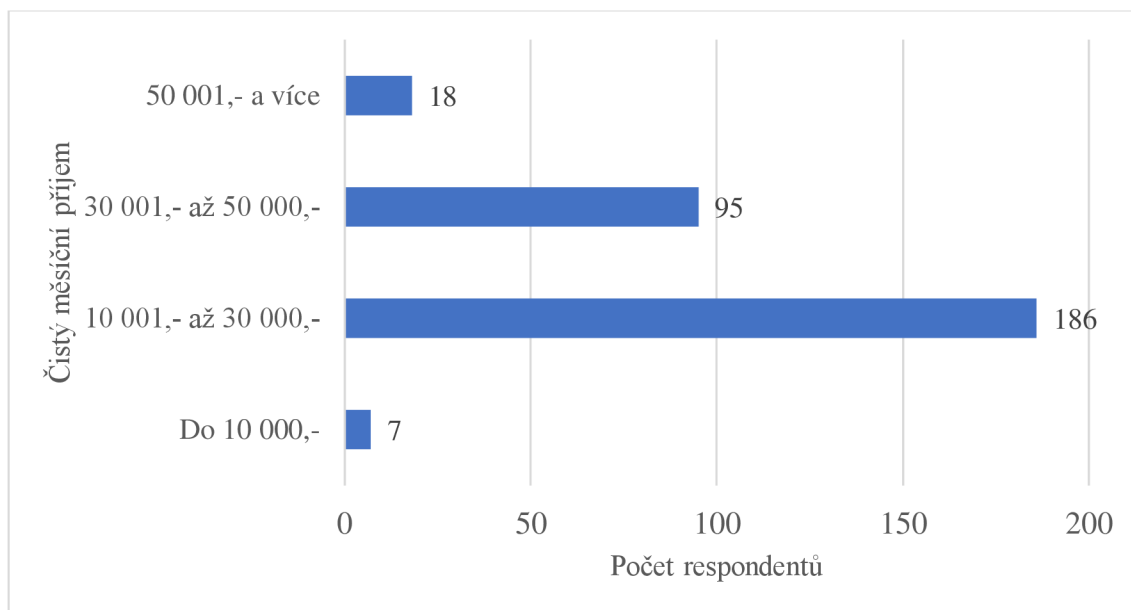
Ze skupiny nevzdělaných lidí o investování investuje 12,39 %. Jeden z možných důvodů, proč tito lidé investují, může být například situace, kdy investor nespravuje sám své investice, ale stará se mu o ně investiční či finanční poradce. 12,68 % respondentů, kteří se o investicích sami vzdělávají, neinvestují. V tomto případě se může jednat například o začátečníky anebo nedostatečný potřebný kapitál, který by chtěli investovat. Protože z celkového počtu lidí vzdělaných o investování, kterých je 88, investuje téměř 90 % a z lidí, kteří nejsou nijak vzdělání, pouze 12,39 %, obecně je možné definovat, že vzdělání o investování souvisí s tím, jestli lidé investují, nebo ne. Vzdělání o investicích, jakožto kognitivní faktor, má vliv na investiční rozhodování.

Tabulka 2: Vazba investorů a neinvestorů na vzdělání o investování (n=306)

	Investoři		Neinvestoři		Celkový počet	Celkový počet, %
	Počet	%	Počet	%		
Práce nebo studium v oboru investic	17	100 %	0	0,00 %	17	100 %
Samostudium	62	87,32 %	9	12,68 %	71	100 %
Nejsem nijak vzdělaná/ý	27	12,39 %	191	87,61 %	218	100 %
Celkový počet	106	X	200	X	306	X

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 7 ukazuje, jaký mají respondenti čistý měsíční příjem. Lidé měli na výběr ze 4 kategorií příjmů. 186 respondentů uvedlo, že jejich čistý měsíční příjem se pohybuje v rozmezí 10 001,- až 30 000,-. 95 respondentů mají příjem 30 001,- až 50 000,-. 18 respondentů má příjem 50 001,- a větší a 7 respondentů uvedlo, že jejich čistý měsíční příjem je do 10 000,-.

Zdroj: Vlastní tvorba

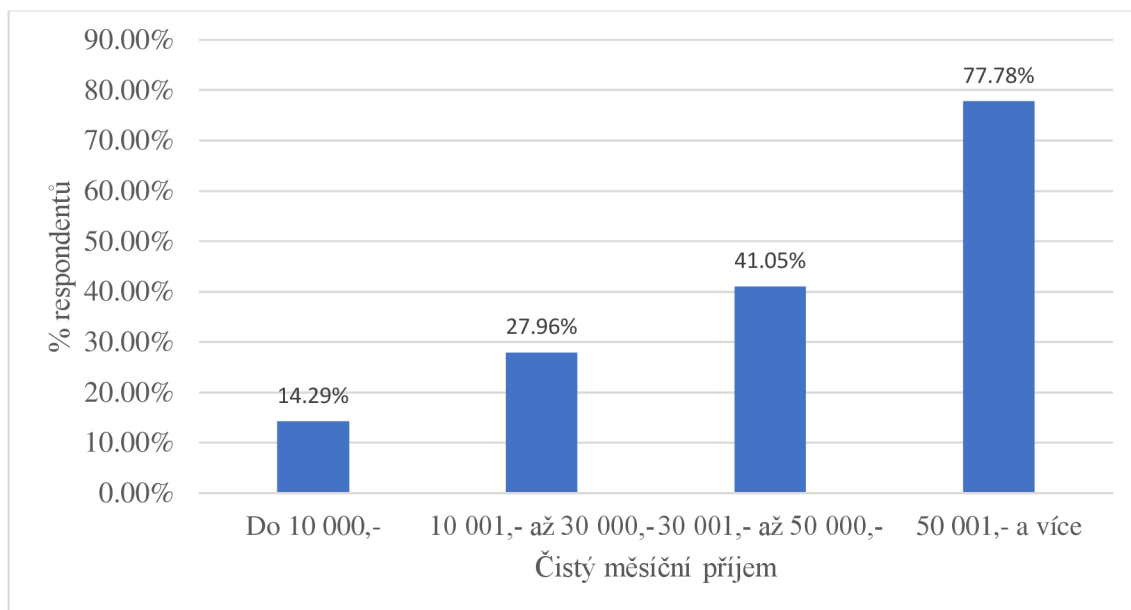
Graf 7: Čistý měsíční příjem respondentů (n=306)

Důvod zkoumání této otázky souvisí s třetí výzkumnou otázkou, která má za cíl zjistit, jaké faktory ovlivňují investiční rozhodování. Příjem může být jeden ze sociálních faktorů. Pro ověření této skutečnosti je nutno dát čistý měsíční příjem respondentů do kontextu s investory. Tuto závislost zobrazuje tabulka 3. Z tabulky vyplývá, že čím vyšší příjem lidé mají (v čím vyšší mnou zvolené platové kategorii jsou), tím více z nich investuje. Sociální faktor, jako je čistý měsíční příjem, je faktor, který ovlivňuje investiční rozhodování. Pro zestručnění a zobecnění této skutečnosti je určen graf 8. Graf 8 ukazuje, kolik % z dané platové skupiny investuje.

Tabulka 3: Vztah respondentů s různým čistým měsíčním příjmem se skutečností, kolik z nich investuje a kolik ne (n=306)

	Investoři		Neinvestoři		Celkový počet	Celkový počet %
	Počet	%	Počet	%		
Do 10 000,-	1	14,29 %	6	85,71 %	7	100 %
10 001,- až 30 000,-	52	27,96 %	134	72,04 %	186	100 %
30 001,- až 50 000,-	39	41,05 %	56	58,95 %	95	100 %
50 001,- a více	14	77,78 %	4	22,22 %	18	100 %
Celkový počet	106	X	200	X	306	X

Zdroj: Vlastní tvorba

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 8: Procento investujících v dané platové kategorii (v %)

Jestli je čistý měsíční příjem faktor, který ovlivňuje investiční rozhodování, může být ověřeno také pomocí závislosti na tom, zda lidé investují více peněz z jejich měsíčního čistého příjmu, pokud jejich čistý měsíční příjem je vyšší. Tabulka 4 ukazuje, kolik respondenti ze svého čistého měsíčního příjmu investují.

Tabulka 4: Investovaná část čistého měsíčního příjmu respondentů (n=106)

Množství investovaných prostředků	Počet respondentů	Počet respondentů %
Méně než 5 % z čistého měsíčního příjmu	26	24,53 %
5 % až 10 % z čistého měsíčního příjmu	44	41,51 %
11 % až 15 % z čistého měsíčního příjmu	22	20,75 %
16 % až 20 % z čistého měsíčního příjmu	7	6,60 %
21 % a více z čistého měsíčního příjmu	7	6,60 %
Celkem	106	100 %

Zdroj: Vlastní tvorba

Pokud bude graf 7 dán do kontextu s výzkumem Rahmana a Gana z roku 2020 (viz strana 25), tak je zde možné konstatovat, že měsíční příjem, který získal v Malajsii od respondentů nejvíce hlasů (20 000-30 000 Kč), je podobný tomu, který mají

respondenti tohoto výzkumu (10 000 – 30 000 Kč). Co se týče samotného investování, tam jsou rozdíly markantní. Jak je zmíněno výše, 30,3 % respondentů v Malajsii investuje 16-20 % ze svého měsíčního příjmu. Naproti tomu tabulka 4 ukazuje, že u nás 16-20 % ze svého čistého měsíčního příjmu investuje pouze 6,60 % ze investorů.

Tabulka 5 zobrazuje vztah čistého měsíčního příjmu a měsíčně investované částky. Žlutě podbarvené je vždy největší procento z dané platové skupiny lidí. Je možné si všimnout naznačeného trendu větší investované částky z čistého měsíčního příjmu při vyšší platové skupině. Pro potvrzení této hypotézy by bylo potřeba provést dodatečné výzkumné šetření pro získání více respondentů, neboť nyní je pracováno s poměrně malým vzorkem pro tvorbu těchto závěrů.

Tabulka 5: *Vztah čistého měsíčního příjmu a měsíčně investované částky (v %, n=106)*

	Méně než 5 % čistého měsíčního příjmu	5 % až 10 % čistého měsíčního příjmu	11 % až 15 % čistého měsíčního příjmu	16 % až 20 % čistého měsíčního příjmu	21 % a více čistého měsíčního příjmu	Celkem %
Do 10 000,-	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %
10 001,- až 30 000,-	21,15 %	55,77 %	15,38 %	7,69 %	0,00 %	100 %
30 001,- až 50 000,-	30,77 %	30,77 %	25,64 %	7,69 %	5,13 %	100 %
50 001,- a více	14,29 %	21,43 %	28,57 %	0,00 %	35,71 %	100 %

Zdroj: Vlastní tvorba

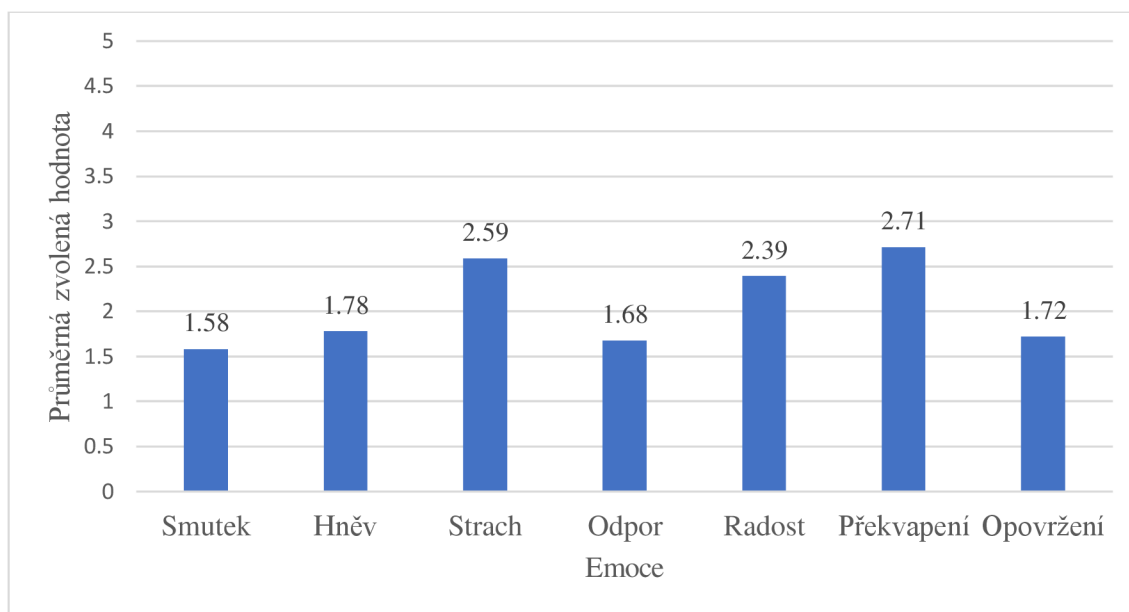
7.2.2. Emoce a pocity u představy investování do cenných papírů

Tato část výzkumu je věnována emocím a pocitům, které mohou respondenti pociťovat u představy investic do výše zmíněných finančních instrumentů. K výzkumu těchto otázek byla využita pětibodová Likertova škála. Pro vyobrazení získaných dat zde byla, kromě počtu odpovědí, použita i metoda průměrování výsledků a výpočty směrodatné odchylky. Byl počítán také modus. „Směrodatná odchylka nám v průměru řekne, jak daleko každá hodnota leží od průměru.“ (Adriana Řeháčková, 2022)

Jako první byla zkoumána intenzita emocí, které mohou respondenti pociťovat při představě investic do, v teoretické části práce zmíněných, cenných papírů a investic obecně. Síla intenzity se mohla pohybovat v rozmezí 1 až 5, kde číslo 5 představovalo

nejvyšší intenzitu. Bylo představeno 7 emocí, které Paul Ekman (2007) definoval jako základní, a poté pomocí pětibodové Likertovy škály byla zkoumána již zmíněná intenzita. Jedná se o smutek, hněv, strach, odpor, radost, překvapení a opovržení.

Graf 9 vyobrazuje naměřené průměry intenzity daných emocí u investování obecně. Nejvyšší průměrné hodnoty se nachází v emoci překvapení (2,71) a strachu (2,59). I když představují nejvyšší intenzitu z nabídky emocí, intenzita této emoce obecně není vysoká. Za vysokou intenzitu by je bylo možné označit v případě, že by dosahovaly hodnoty průměru 4-5. Nejnižší průměr obsadila emoce smutek (1,58). Smutek je tedy emoce, kterou u představy investic obecně respondenti pociťují nejméně. Směrodatnou odchylku populace také měla jako jednu z nejnižších (0,87905), tudíž se respondenti od svých odpovědí navzájem moc nelišili. Jednotlivé emoce měly modus: smutek 1, hněv 1, strach 3, odpor 1, radost 2, překvapení 3, opovržení 1. Směrodatné odchylky populace, odvozené od vzorku, jsou uvedené níže v tabulce 6.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 9: Průměrná naměřená hodnota intenzity daných emocí u investování obecně.

Tabulka 6: Směrodatná odchylka populace pro intenzitu emocí u představě investic obecně.

	Smutek	Hněv	Strach	Odpor	Radost	Překvapení	Opovržení
Směrodatná odchylka	0,87905	0,81827	1,10867	0,92287	1,23529	1,18362	0,94251

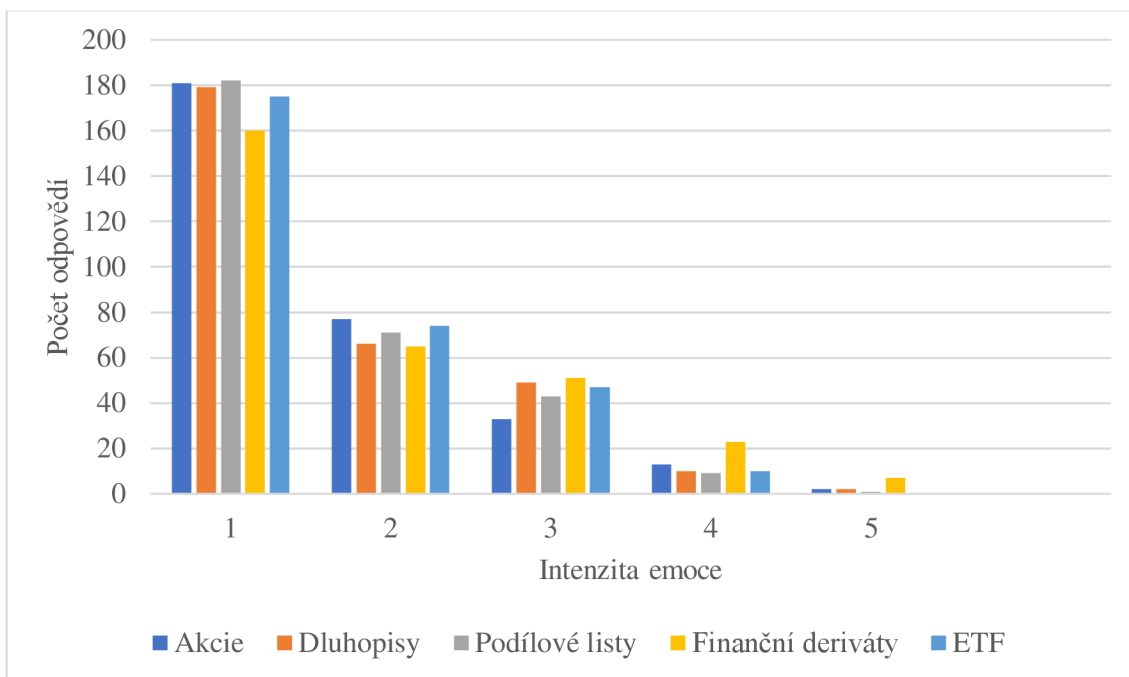
Zdroj: Vlastní tvorba

Po zjištění intenzity u investic obecně následovala stejná otázka pro akcie, dluhopisy, podílové listy, finanční deriváty a ETF.

Následující graf 10 ukazuje emoci smutku napříč všemi pěti finančními instrumenty. Z grafu 10 vyplývá, že emoce smutku jsou velmi slabé, neboť velká část odpovědí se nachází v první míře intenzity. Z grafu je také možné vyčíst, že u finančních derivátů se smutek vyskytuje v největší intenzitě s největším poměrem. Toto tvrzení je také možné ověřit přes průměrné hodnoty intenzity smutku, které byly naměřeny u akcií 1,62; dluhopisů 1,66; podílových listů 1,61; finančních derivátů 1,86 a ETF 1,65. Finanční deriváty mají průměr nejvyšší, takže se jedná o finanční instrument, kde respondenti pocítují největší smutek (v porovnání s ostatními finančními instrumenty). Naopak nejmenší emoce smutku byla naměřena pro podílové listy. Směrodatné odchylky populace byly naměřeny u akcií 0,885663; u dluhopisů 0,905058; u podílových listů 0,856533; u finančních derivátů 1,085007 a u ETF 0,855361. Z toho vyplývá, že finanční deriváty nejen že budí pocit největšího smutku v porovnání k ostatním zmíněným finančními instrumenty, ale i směrodatná odchylka má nejvyšší hodnotu, tudíž finanční derivát je finanční instrument, který vyvolává rozporuplné názory na emoci smutku.

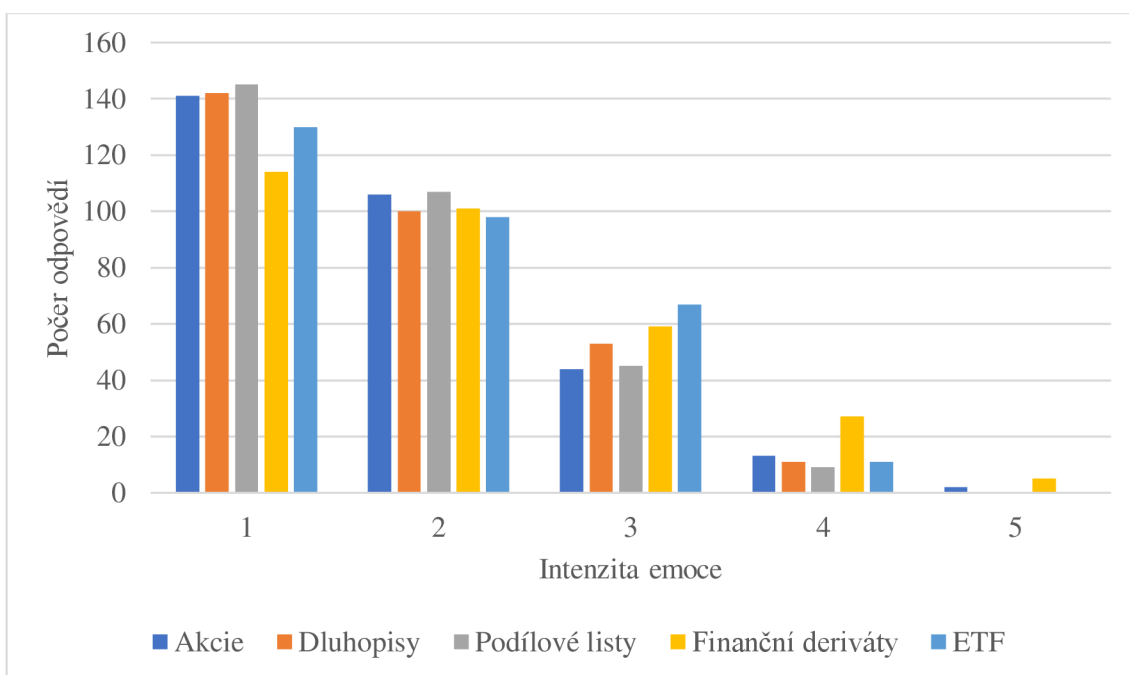
To stejné je možno říct i o emoci hněvu, kde se také většina naměřených hodnot pohybuje v první míře intenzity a finanční deriváty budí největší hněv v porovnání s ostatními finančními instrumenty (viz graf 11). Zatímco u smutku v intenzitě 1 odpovědělo 160 až 181 respondentů (v závislosti na daném finančním instrumentu), u hněvu jich v této intenzitě odpovědělo 114 až 145 (v závislosti na daném finančním instrumentu). Zbytek respondentů se pohyboval ve vyšších intenzitách. Hněv tedy v lidech vyvolává silnější emoce než smutek. Z grafu je na první pohled možné vyčíst, že modus u smutku i hněvu u všech finančních instrumentů je 1.

Průměrné naměřené hodnoty u emoce hněvu byly u akcií 1,79; u dluhopisů 1,78; u podílových listů 1,73; u finančních derivátů 2,04; u ETF 1,87. Hodnota směrodatné odchylky pro populaci u akcií je 0,887813; u dluhopisů 0,856215; u podílových listů 0,816549; u finančních derivátů 1,031148; u ETF 0,877285.

Zdroj: Vlastní tvorba

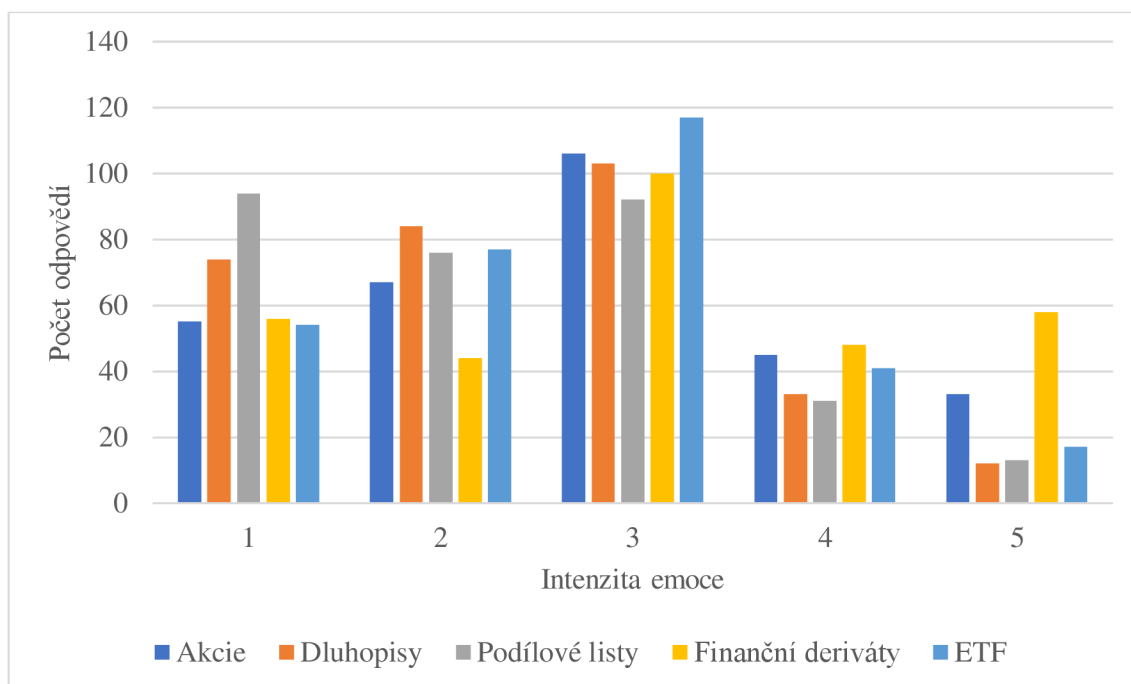
Graf 10: Emoce smutku napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 11: Emoce hněvu napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).

Další zkoumanou emocií byl strach, kde jsou výsledky poněkud zajímavější než u předchozích dvou emocí. Z grafu 12 vyplývá, že nejvíce respondentů našlo svou odpověď v intenzitě 3, kromě podílového listu, kde o pouhé 2 respondenty víc zvolilo intenzitu 1. Odpovědi už jsou více rozdělené mezi jednotlivé body, a tak pro zjištění finančního instrumentu, ve kterém lidé pociťují největší strach, je určena tabulka 7. Zde jsou kromě průměru vypsány i hodnoty směrodatných odchylek populace. Na základě této tabulky může být definováno, že nejvyšší strach respondenti pociťují u investic do finančních derivátů, které mají i nejvyšší směrodatnou odchylku populace. Naopak nejmenší strach se vyskytuje u představy investování do podílových listů.

Zdroj: Vlastní tvorba

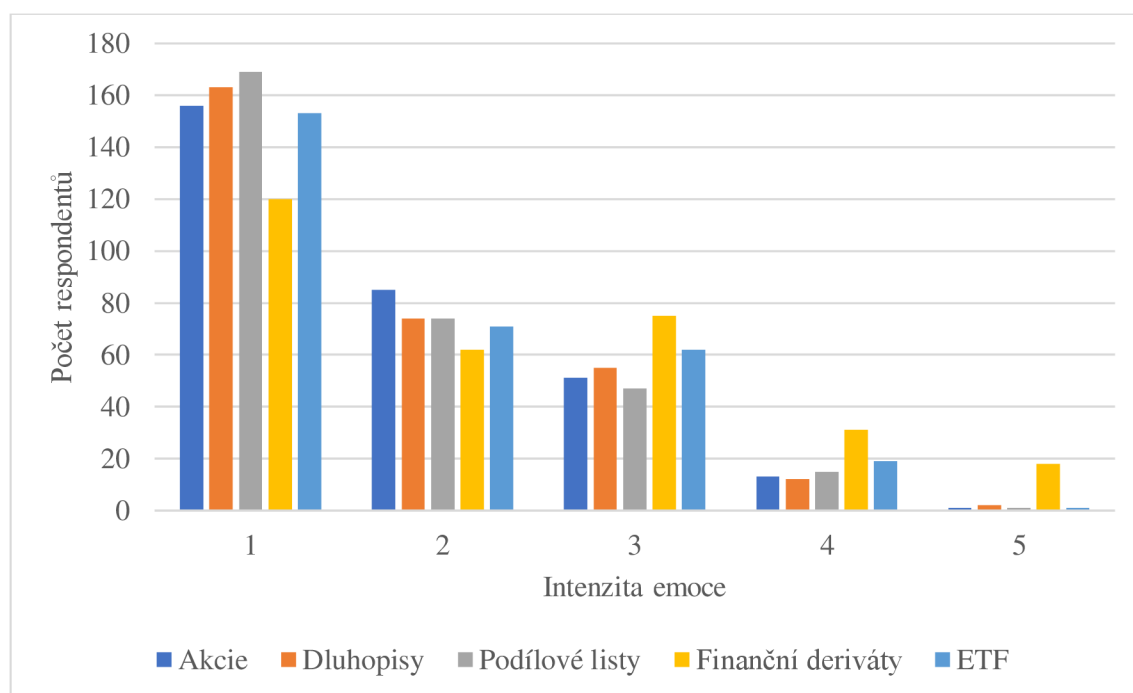
Graf 12: Emoce strachu napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Tabulka 7: Průměrná hodnota a směrodatná odchylka populace u emoce strachu.

	Akcie	Dluhopisy	Podílové listy	Finanční deriváty	ETF
Průměrná hodnota	2,78	2,43	2,32	3,03	2,64
Směrodatná odchylka	1,212361	1,086035	1,126113	1,337971	1,088348

Zdroj: Vlastní tvorba

Následovala emoce odpor. Jednotlivé odpovědi respondentů k pěti finančním instrumentům zobrazuje graf 13. Většina odpovědí se pohybovala na levé straně škály (intenzita 1-3), našly se ale jednotky až desítky respondentů, kteří označili svou odpověď v intenzitě 4-5. Na první pohled je z grafu patrné, že se jedná hlavně o finanční deriváty. Průměrné naměřené hodnoty byly u akcií 1,75; u dluhopisů také 1,75; u podílových listů 1,71; u finančních derivátů 2,23; u ETF 1,84. Tudiž je potvrzeno to, co může už na první pohled vyplývat z grafu – u finančních derivátů respondenti pociťují největší odpor. Naopak nejmenší u podílových listů. Směrodatná odchylka populace u akcií je 0,902292; u dluhopisů 0,929048; u podílových listů 0,920206; u finančních derivátů 1,232095; u ETF 0,976572. Výsledky jsou tedy stejné jako u předchozích finančních instrumentů. Největší odpor mají respondenti k investování do finančních derivátů, které mají i nejvyšší směrodatnou odchylku populace. Modus je na první pohled u všech finančních instrumentů 1.

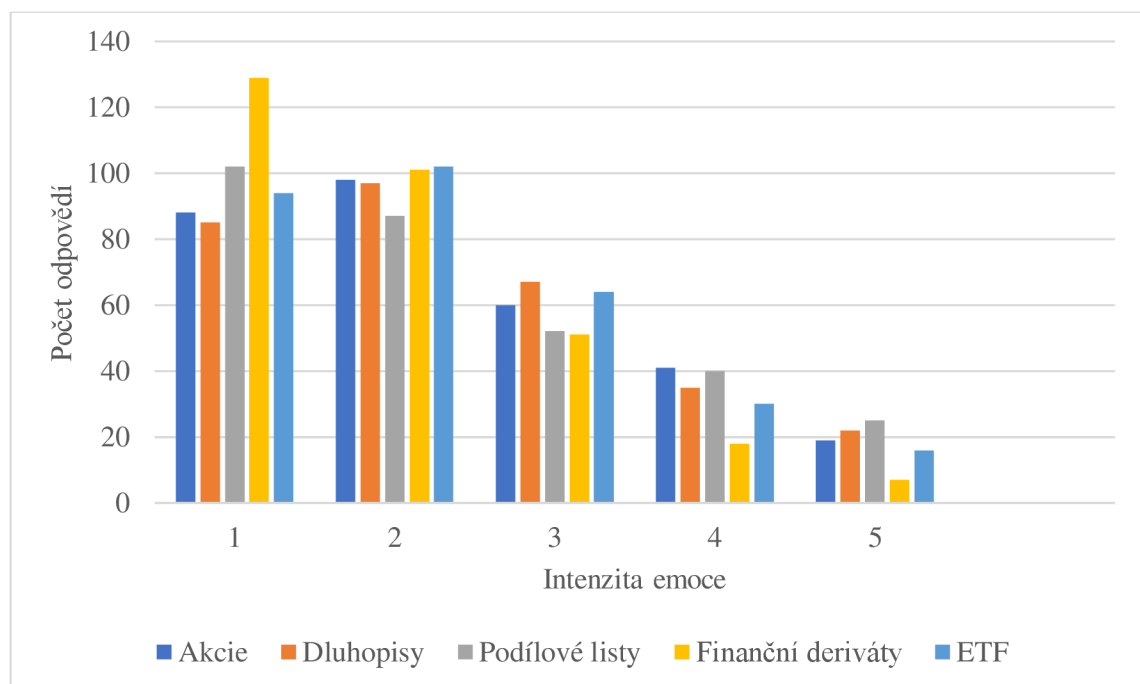

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 13: *Emoce odporu napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Radost je další emoce, která byla zkoumána. Jedná se o první pozitivní emoci, kde mohli investoři zvýšit průměr, protože může být obecně předpokládáno, že lidé, kteří investují, tak činí z části proto, že jim to dělá radost. To se ovšem nestalo a stále se pohybujeme spíše na levé straně škály (intenzita 1-3), viz graf 14. I přesto, že

investujících lidí v tomto výzkumu je 106, součet intenzit 4 a 5 u jednotlivých finančních instrumentů ani v jednom případě se nerovná vyšší hodnotě než 100. Nejvyšší hodnota součtu je u podílových listů rovna 65. Tudiž skoro polovina investujících lidí nepocítuje u představy investování radost ve větší intenzitě než 3. Průměrné naměřené hodnoty byly u akcií 2,36; u dluhopisů 2,39; u podílových listů 2,34; u finančních derivátů 1,93 a u ETF 2,25. Jedná se o první emoci, kdy nejvyšší intenzitu neměly finanční deriváty. Největší radost pocítují respondenti při představě investic do dluhopisů. Směrodatná odchylka populace v tomto případě byla naměřená u akcií 1,20285; u dluhopisů 1,20524; u podílových listů 1,248452; u finančních derivátů 1,012276; u ETF 1,146346. I přesto, že směrodatné odchylky jsou obecně stále nízké, v porovnání s dosud zkoumanými emocemi jsou jedny z nejvyšších. Lidé se v názorech na dané finanční instrumenty lišili více než u emoce smutku, hněvu a odporu. Modus radosti byl u akcií, dluhopisů, podílových listů a ETF naměřen 2, u finančních derivátů byl naměřen 1.

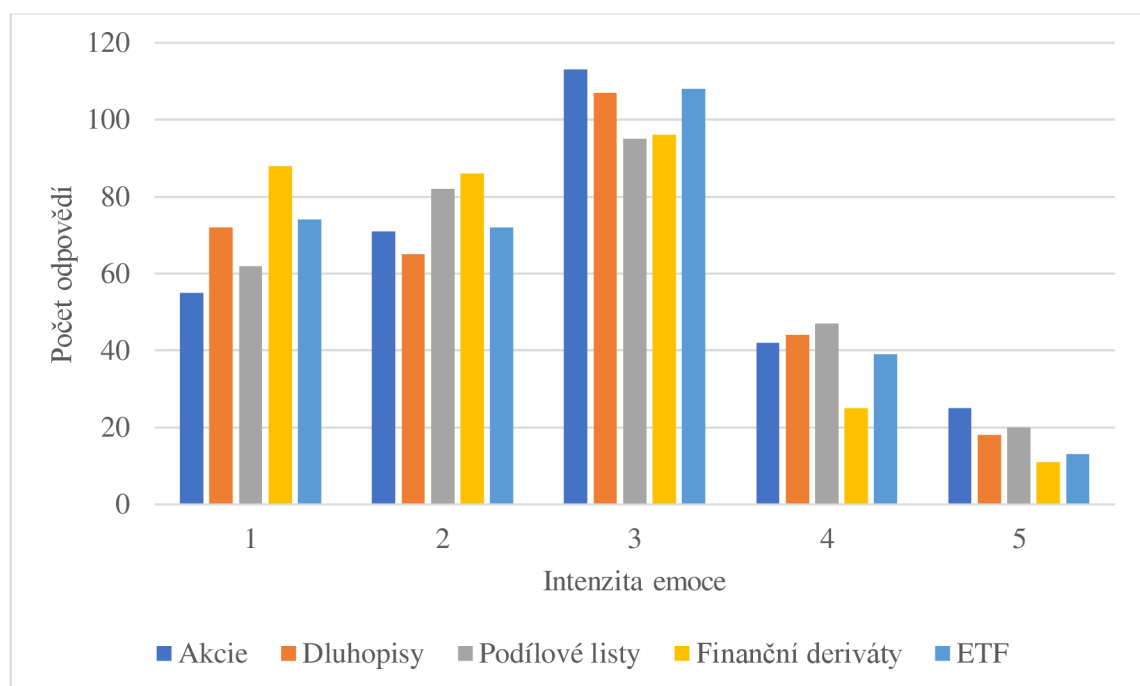

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 14: *Emoce radost napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Další emocí bylo překvapení. V první otázce druhé části, kde se zaměřovalo na emoce k investování obecně, měla tato emoce nejvyšší míru intenzity. Nyní na to bude nahlédnuto v kontextu jednotlivých finančních instrumentů. Takový náhled nám

umožňuje graf 15. Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2,71; u dluhopisů 2,58; u podílových listů 2,61; u finančních derivátů 2,30; u ETF 2,49. Nejvyšší průměrná hodnota byla naměřena u akcií. Může to být způsobeno tím, že je obecně známa vysoká volatilita tohoto finančního instrumentu, která s sebou přináší překvapení v podobně zisku, ale i nečekaných ztrát. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,15345; u dluhopisů 1,16403; u podílových listů 1,15855; u finančních derivátů 1,07852 a u ETF 1,11509. Společně se strachem vyvolávají v lidech různě silné intenzity emoce. Jako jediné dvě emoce mají hned na první pohled odpovědi od respondentů rozprostřené po celé bodové škále a nesoustředí se ve většině jen na levou stranu (intenzita 1-3). I když její převaha je vidět stále. Z grafu je možné vyčíst modus, který je u všech finančních instrumentů 3.

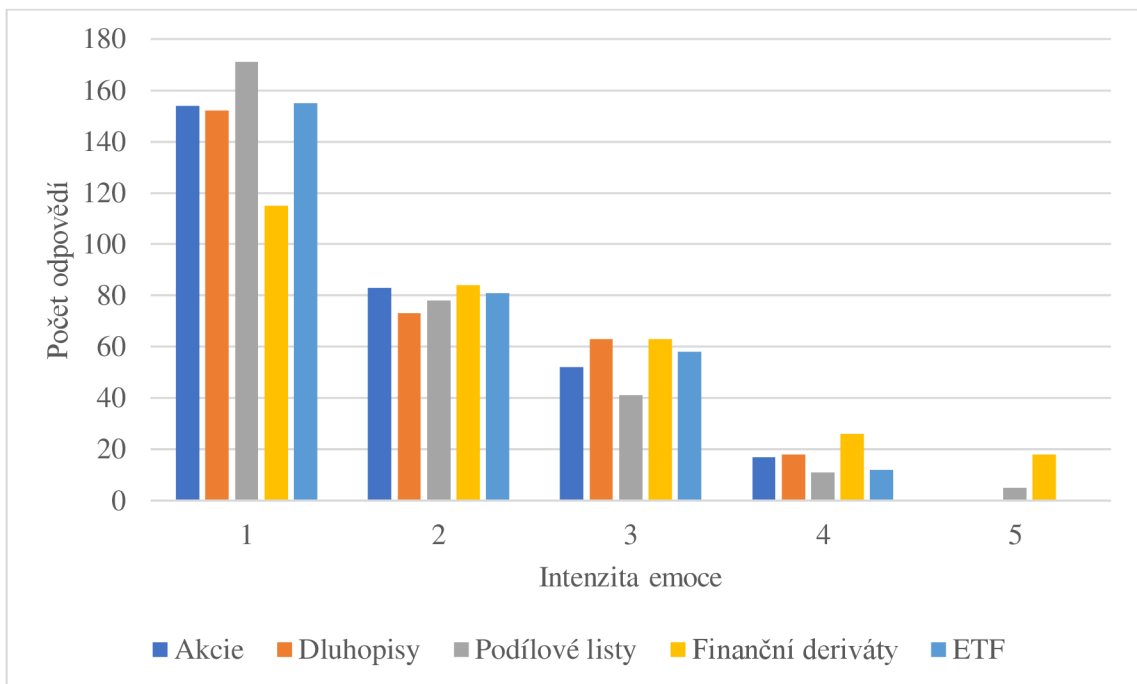

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 15: *Emoce překvapení napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Poslední emoce, která byla obsažena v dotazníkovém šetření bylo opovržení (viz graf 16). Průměrná naměřená hodnota byla naměřena u akcií 1,78; u dluhopisů 1,83; u podílových listů 1,70; u finančních derivátů 2,18 a u ETF 1,76. Opět se odpovědi pohybují spíše v levé části škály. Intenzita 5 byla naměřena pouze u podílových listů (5 respondentů) a finančních derivátů (18 respondentů). U podílových listů to může způsobeno například obecně známou vyšší poplatkovou strukturou než u jiných variant

investic do finančních instrumentů. U finančních derivátů například obecně známou rizikovostí tohoto instrumentu. Směrodatná odchylka populace je u akcií 0,91981; u dluhopisů 0,96196; u podílových listů 0,94408; u finančních derivátů 1,19157; u ETF 0,89220. Až na finanční deriváty hodnoty opět nedosahují ani čísla 1, tudíž odpovědi od jednotlivých respondentů se příliš nelišily. Modus je stejně jako u většiny emocí také na první pohled z grafu znám, jeho hodnota je u opovržení 1.

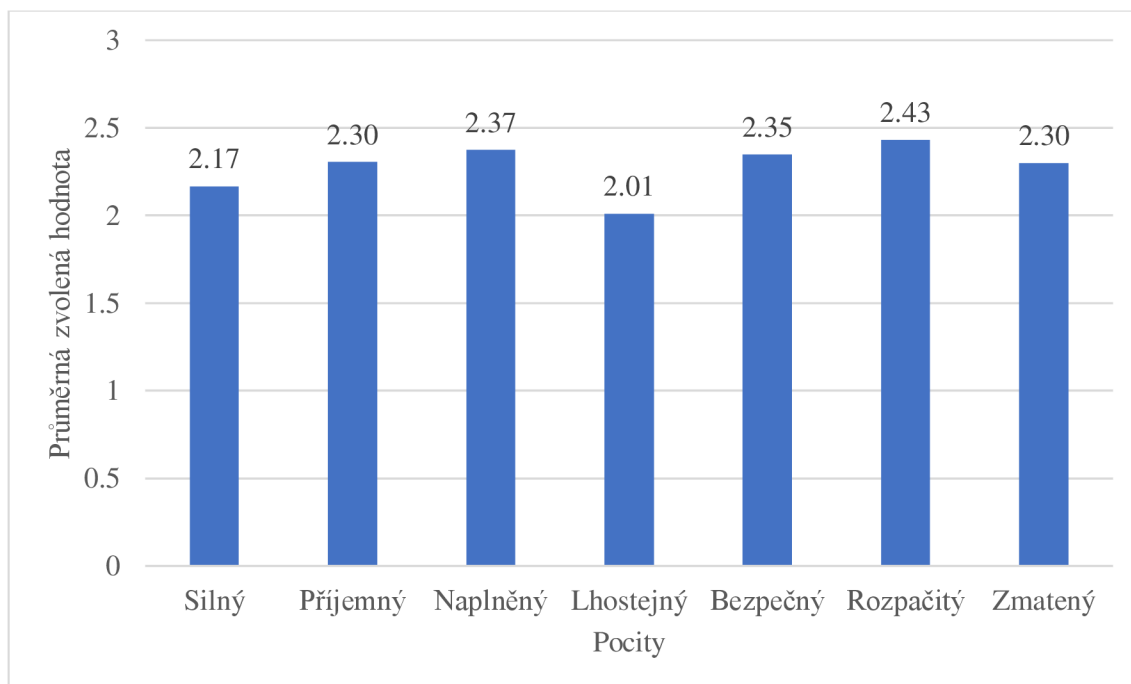
Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 16: *Emoce opovržení napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Z průzkumu emocí u představy investování do finančních instrumentů lze tedy vyvodit, že jednoznačně nejvyšší intenzitu negativních emocí vyvolávají v respondentech finanční deriváty. V porovnání s ostatními finančními instrumenty v lidech vyvolávají největší smutek, hněv, strach a opovržení. Největší radost v lidech vyvolávají dluhopisy a největší překvapení akcie. Možné vysvětlení, proč právě dluhopisy v lidech vyvolávají největší intenzitu emoce radost, může být například jejich obecně známá nerizikovost (v případě např. státních dluhopisů). Směrodatné odchylky se u všech emocí pohybovaly kolem hodnoty 1. To znamená, že většina odpovědí byla relativně blízko průměrné hodnotě, a tedy jednotlivé názory respondentů na konkrétní finanční instrument se výrazně nelišily.

Po zkoumání emocí následovalo zkoumání pocitů, které lidé prožívají při představě investic do finančních instrumentů. Do výzkumu bylo vybráno 7 pocitů podle Rosenberga, které jsou zmíněné i v teoretické části. Jedná se o pocit silný, příjemný, naplněný, lhostejný, bezpečný, rozpačitý a zmatený. Síla intenzity se mohla pohybovat v rozmezí 1 až 5, kde číslo 5 představovalo nejsilnější intenzitu. Tato intenzita byla zkoumána také pomocí pětibodové Likertovy škály.

Jako první byl zkoumán pocit obecně při představě investování do finančních instrumentů. Nejvyšší naměřenou průměrnou hodnotu měl pocit rozpačitý (2,43) a naplněný (2,37), viz graf 17. Stejně jako v případě emocí, i přesto, že se jedná o nejvýše naměřené průměrné hodnoty, obecně to nejsou vysoké průměrné hodnoty (za vysoké by se považovaly hodnoty 4-5). Modus a směrodatnou odchylku populace popisuje tabulka 8.

Zdroj: Vlastní tvorba

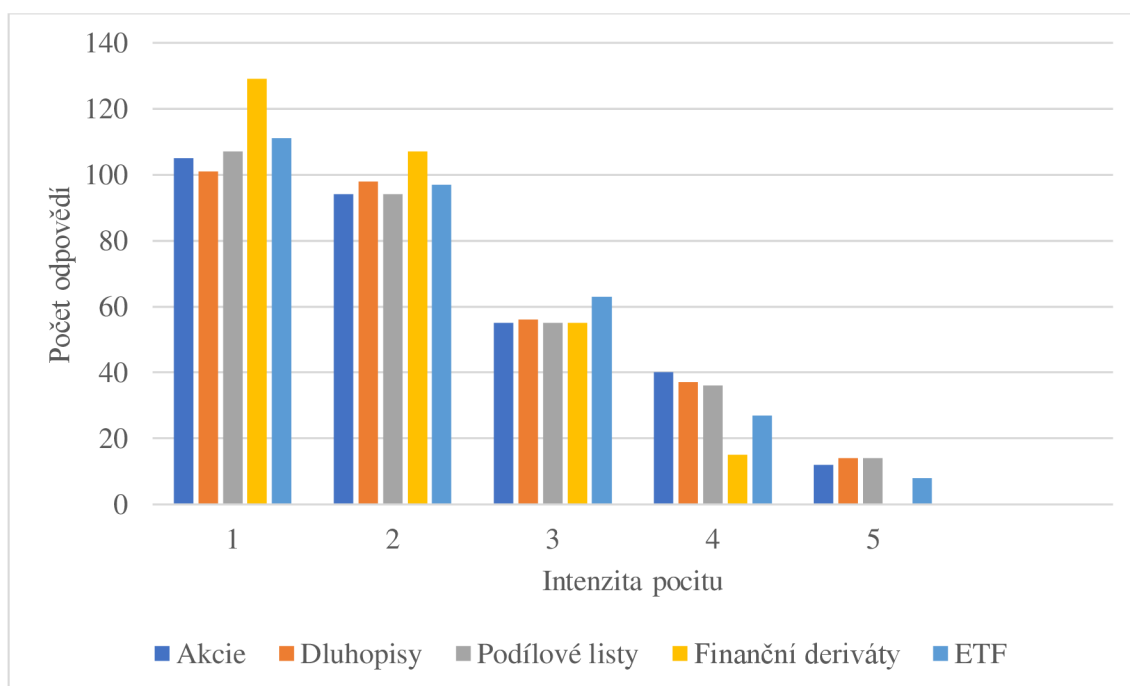
Graf 17: Průměrná naměřená hodnota intenzity daných pocitů u investování obecně.

Tabulka 8: Směrodatná odchylka populace a modus intenzity pocitů u představě investic obecně.

	Silný	Příjemný	Naplněný	Lhostejný	Bezpečný	Rozpačitý	Zmatený
Modus	1	2	3	1	2	3	1
Směrodatná odchylka	1,12967	1,07365	1,12536	1,03370	1,03102	1,09523	1,10545

Zdroj: Vlastní tvorba

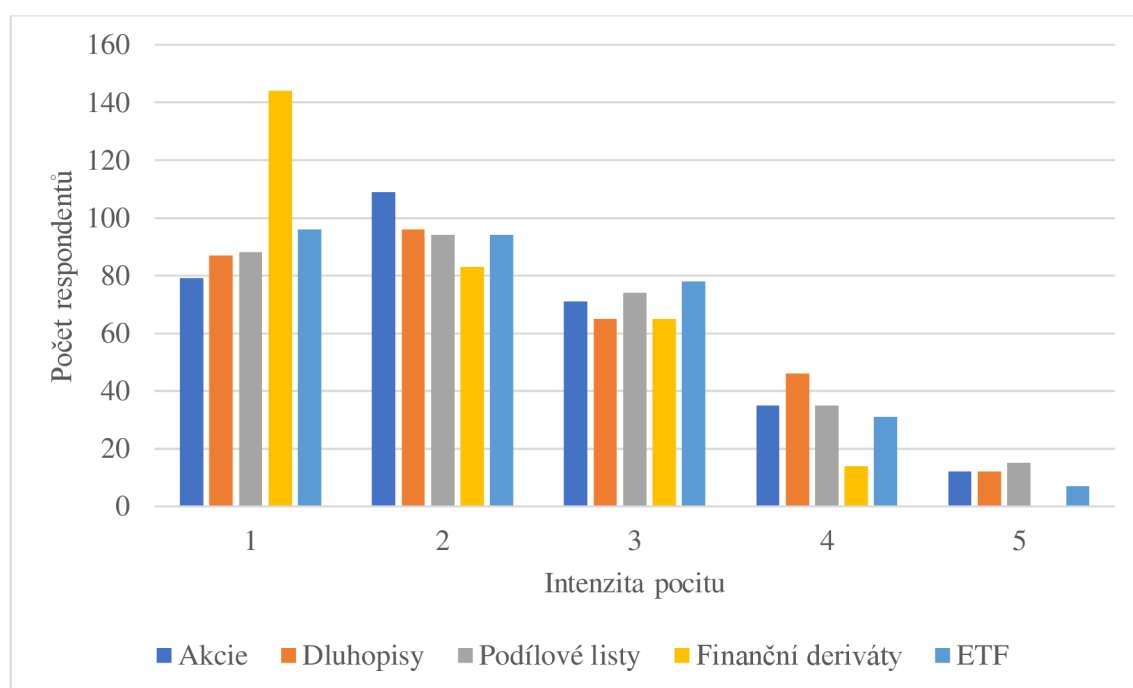
První konkrétní finanční instrument, u kterého byla zkoumána intenzita pocitu, byl pocit silný. Stejně jako u většiny emocí se výsledky opět pohybovaly spíše na levé straně škály (viz graf 18). Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2,22; u dluhopisů 2,23; u podílových listů 2,20; u finančních derivátů 1,86; u ETF 2,10. Směrodatná odchylka populace byla naměřena u akcií 1,16283; u dluhopisů 1,16390; u podílových listů 1,17077; u finančních derivátů 0,88131; u ETF 1,0711. U finančních derivátů nebyla ani jednou naměřena intenzita 5. Modus pocitu silného byl naměřen pro všechny finanční instrumenty 1.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 18: Pocit silný napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Druhý zkoumaný pocit byl příjemný. Jednotlivé odpovědi respondentů nám vyobrazuje graf 19. Průměrná naměřená hodnota je u akcií 2,32; u dluhopisů 2,35; u podílových listů 2,33; u finančních derivátů 1,83; u ETF 2,21. Průměrné hodnoty u pocitů příjemného a silného jsou si velmi podobné. V obou případech se intenzita pohybuje v rozmezí 1,8-2,35. Jedná o velmi slabou intenzitu pocitů. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,09457; u dluhopisů 1,15368; u podílových listů 1,14855; u finančních derivátů 0,91555; u ETF 1,06518. Stejně jako v případě pocitu silného, u finančních derivátů nikdo neoznačil intenzitu 5. Navíc už z pohledu na graf je možné vyčíst, že u finančních derivátů intenzitu 1 označilo přes 140 lidí z celkových 306. Modus byl naměřen u akcií, dluhopisů a podílových listů 2, u finančních derivátů a ETF byla naměřena hodnota 1.

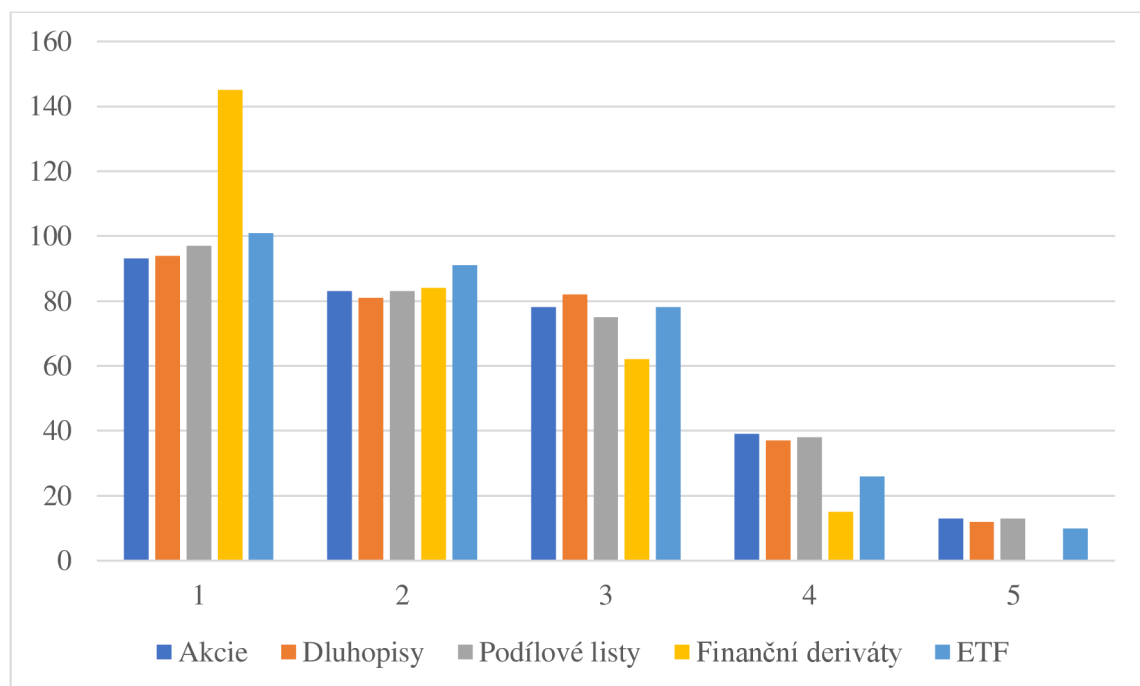

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 19: *Pocit příjemný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Další pocit byl naplněný. Na první pohled je z grafu 20 zřejmé, že finanční derivát rozhodně naplněný pocit v respondentech nevyvolává. 145 respondentů, což je skoro polovina, vyjádřila u finančních derivátů sílu intenzity 1, což byla nejmenší možná varianta. Intenzitu 5 ne zvolil u finančních derivátů ani jeden člověk. Většina odpovědí se opět nachází v levé části škály a pouze jednotky a nižší desítky lidí volily intenzitu vyšší (4-5). Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2,33; u dluhopisů 2,32; u podílových listů

2,30; u finančních derivátů 1,83; u ETF 2,20. Tyto hodnoty se opět velmi podobají dvěma předchozím pocitům. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,15753; u dluhopisů 1,1442; u podílových listů 1,16549; u finančních derivátů 0,92737; u ETF 1,08710. Nejmenší směrodatná odchylka u finančních derivátů ukazuje velmi podobný názor všech respondentů na tento instrument. Modus u všech finančních instrumentů je 1. Co se týká přístupu investorů k tomuto pocitu, je to podobné jako v případě emoce radosti. Počet lidí, kteří odpovídali u pocitu naplnění ve vyšších intenzitách (4-5), je u akcií 52, u dluhopisů 49, u podílových listů 51, u finančních derivátů 15, u ETF 36. Ani v jednom případě se tato hodnota nerovná počtu investorů. To znamená, že existují investoři, kteří sice investují, ale jako v případě emoce radosti, necítí u toho ani silnější pocit naplnění. Investoři tedy mají spíše jiné motivy a důvody, proč investují, než že by jim to dělalo pouze radost a dosahovali pocitu naplnění. Na možné důvody, které mohou stát za příčinou investování, bude nahlédnuto v poslední části dotazníku.

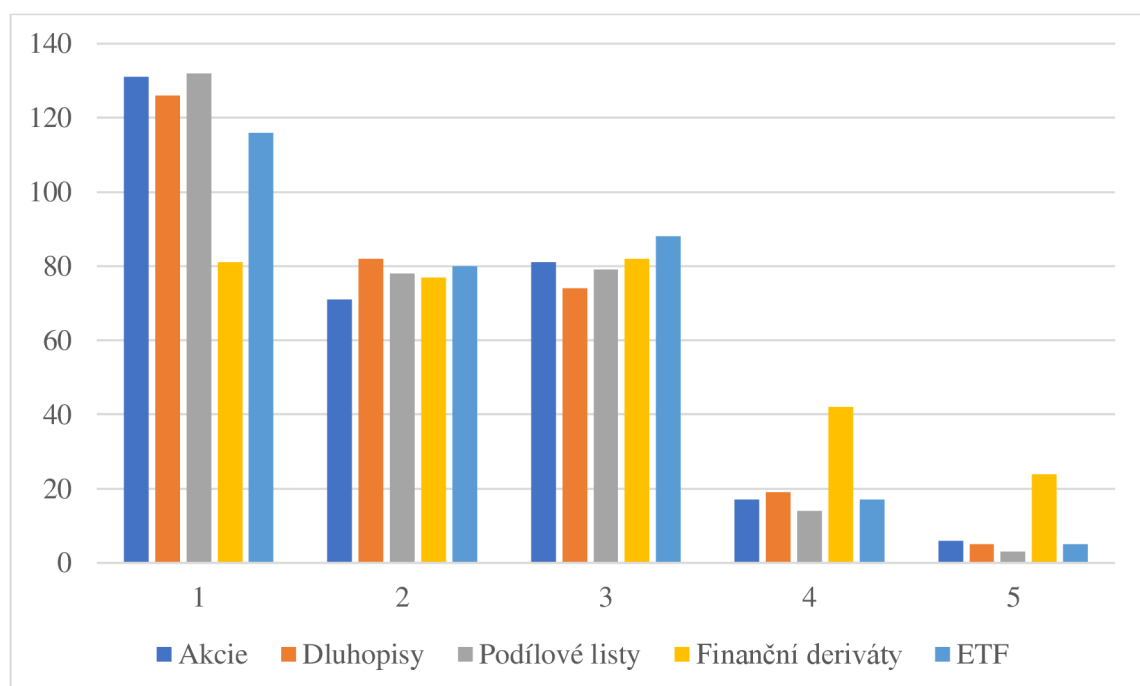

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 20: Pocit naplněný napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Třetí zkoumaný pocit byl lhotejný. Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2; u dluhopisů také 2; u podílových listů 1,95; u finančních derivátů 2,51; u ETF 2,1. Z těchto průměrů vyplývá, že cenný papír, u kterého lidé nejvíce pociťují lhotejnost, je finanční

derivát. Toto můžeme předpokládat i na základě grafu 21, který vyobrazuje jednotlivé odpovědi respondentů na danou otázku. Na první pohled je tady možno vidět, že nejvyšší sloupce z intenzity 4 a 5 jsou zástupci právě finančních derivátů. Finanční instrument, kterému byla naměřená nejmenší průměrná hodnota, tedy ke kterému lidé mají nejslabší pocit lhostejnosti jsou podílové listy. Směrodatná odchylka populace je u investic do akcií 1,04473; u dluhopisů 1,02421; u podílových listů 0,9788; u finančních derivátů 1,23464; u ETF 1,0155. Modus pro akcie, dluhopisy, podílové listy a ETF byl naměřen 1, pro finanční deriváty 3.

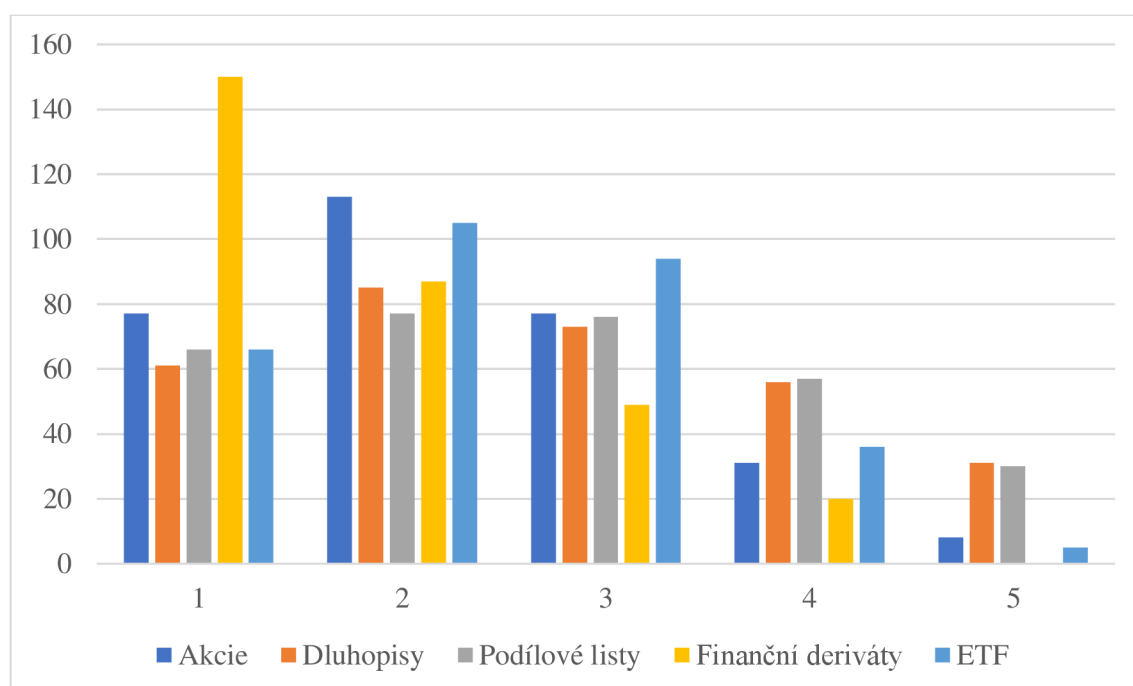

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 21: Pocit lhostejný napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Čtvrtý zkoumaný pocit byl bezpečný. Graf 22 ukazuje, jak respondenti odpovídali v kontextu tohoto pocitu. Stejně jako u předchozího pocitu, z grafu můžeme jednoznačně vyčíst, že finanční instrument, který respondenti neoznačují jako velmi bezpečný, je finanční derivát. Vzhledem k tomu, že 106 respondentů jsou investoři, je překvapivé poměrně malé zastoupení v 5 intenzitě pocitu. Budí to dojem, že i přesto, že někteří lidé investují, nepovažují finanční instrumenty za velmi bezpečné. U akcií intenzitu 5 vyjádřilo pouhých 8 respondentů, u dluhopisů 31, u podílových listů 30, u finančních

derivátů nikdo, u ETF 5. Jsou to poměrně malá čísla v kontextu 106 investujících. Průměrná naměřená hodnota je u akcií 2,33; u dluhopisů 2,71; u podílových listů 2,70; u finančních derivátů 1,80; u ETF 2,38. Za nejvíce bezpečné finanční instrumenty respondenti považují dluhopisy a podílové listy. Na základě předchozí otázky, kde lidé uvedli, že u podílového listu také pociťují nejmenší pocit lhostejnosti, lze předpokládat sympatie k tomuto instrumentu. Alespoň v porovnání s ostatními finančními instrumenty. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,03189; u dluhopisů 1,25651; u podílových listů 1,26587; u finančních derivátů 0,93382; u ETF 0,99964.

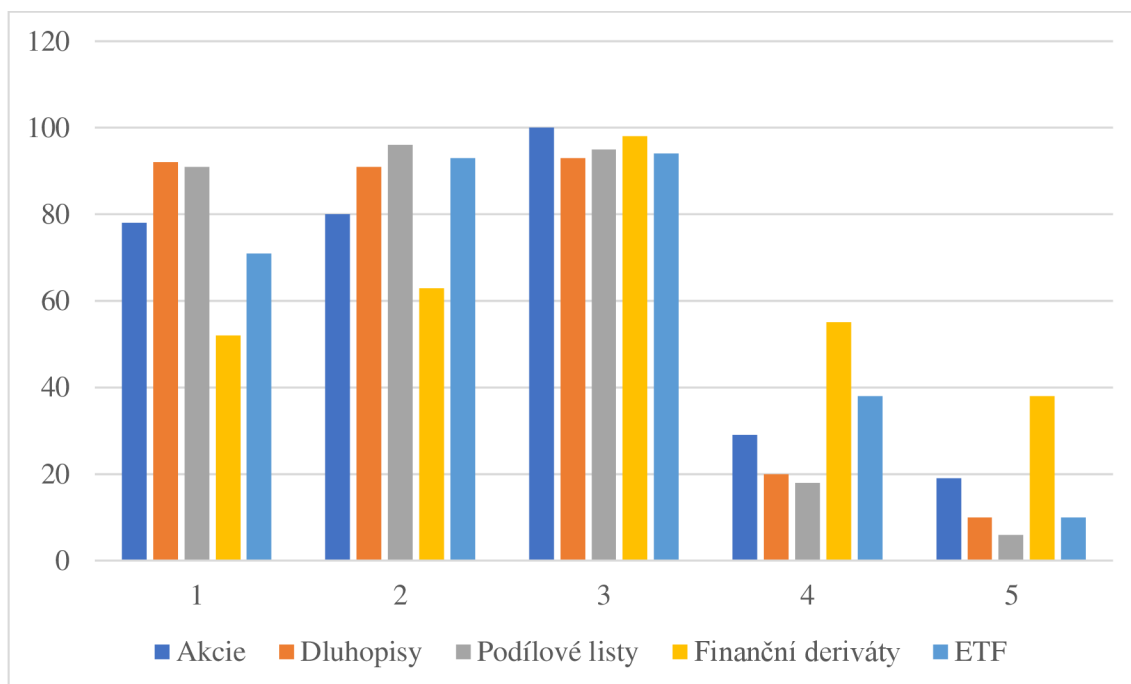

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 22: Pocit bezpečný napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Následující pocit, který měl zároveň nejvyšší naměřené průměrné hodnoty v části obecné intenzity k představě investování do cenných papírů, je pocit rozpačitý (viz graf 23). Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2,45; u dluhopisů 2,23; u podílových listů 2,19; u finančních derivátů 2,88; u ETF 2,42. Nejvíce rozpačití se respondenti cítí u představy investic do finančních derivátů. Nejméně rozpačití se cítí u představy investic do podílových listů. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,14855; u dluhopisů 1,05181; u podílových listů 0,99181; u finančních derivátů 1,24429; u ETF 1,03747.

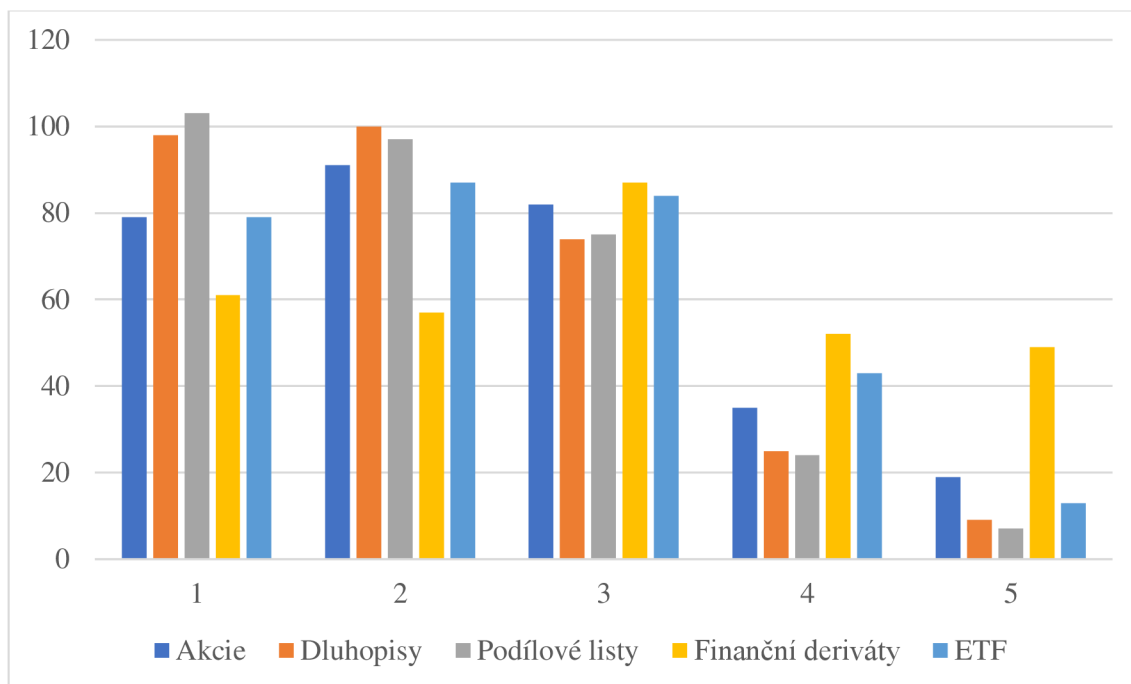
Modus byl naměřen u akcií 3, u dluhopisů taky 3, u podílových listů 2, u finančních derivátů a ETF 3.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 23: *Pocit rozpačitý napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).*

Poslední měřený pocit byl zmatený (viz graf 24). Průměrná naměřená hodnota byla u akcií 2,42; u dluhopisů 2,17; u podílových listů 2,13; u finančních derivátů 2,90; u ETF 2,42. Nejvíce zmatení se cítí lidé u představy investic do finančních derivátů a nejméně u představy investic do podílových listů. Směrodatná odchylka populace je u akcií 1,16705; u dluhopisů 1,06; u podílových listů 1,04084; u finančních derivátů 1,33609; u ETF 1,1387.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 24: Pocit zmatený napříč finančními instrumenty ($n=306$ pro každý finanční instrument).

Závěry výzkumu pocitů u představy investic do finančních instrumentů jsou shrnuté v tabulce 9.

Tabulka 9: Finanční instrumenty, u kterých respondenti pocítují nejslabší a nejsilnější intenzitu pocitů

	Nejvyšší průměrné hodnoty	Nejnižší průměrné hodnoty
Silný	Dluhopisy	Finanční deriváty
Příjemný	Dluhopisy	Finanční deriváty
Naplněný	Akcie	Finanční deriváty
Lhostejný	Finanční deriváty	Podílové listy
Bezpečný	Dluhopisy	Finanční deriváty
Rozpačitý	Finanční deriváty	Podílové listy
Zmatený	Finanční deriváty	Podílové listy

Zdroj: Vlastní tvorba

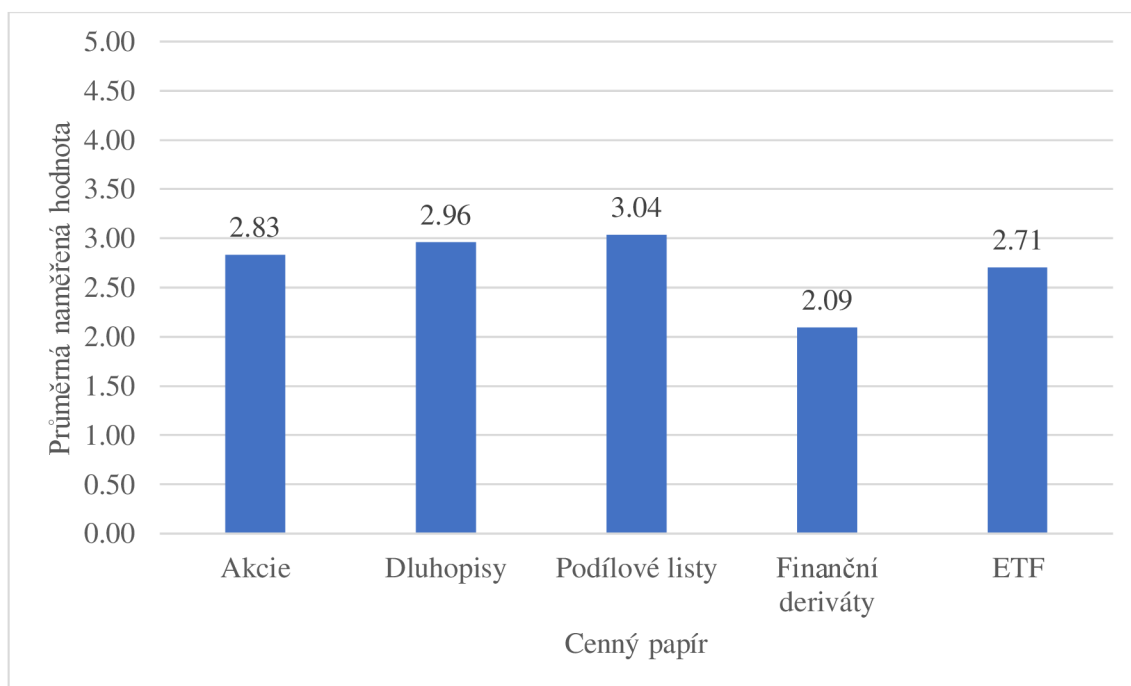
Z tabulky 9 vyplývá, že nejvyšší intenzitu negativních pocitů vyvolávají v respondentech finanční deriváty. V porovnání s ostatními finančními instrumenty

v lidech vyvolávají největší lhostejný, rozpačitý a zmatený pocit, zároveň pocit nejméně příjemný, naplněný a bezpečný. Nejvíce příjemný, silný a bezpečný pocit vyvolává v respondentech představa investic do dluhopisů. Nejvíce naplněný pocit pak představa investic do akcií a nejméně lhostejný, rozpačitý a zmatený pocit představa investic do podílových listů.

7.2.3. Sympatie cenných papírů, důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování

V poslední části byly zjišťovány sympatie konkrétních cenných papírů, důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování respondentů.

V následujícím grafu 25 je vyobrazena průměrná naměřená hodnota na otázku sympatie k jednotlivým cenným papírům. Nejvyšší sympatii získaly podílové listy s hodnotou 3,04. Nejmenší průměrnou hodnotu sympatie měly finanční deriváty. Po předchozím zjištění, že finanční deriváty vyvolávají v porovnání s ostatními finančními instrumenty největší emoci smutku, hněvu, strachu, odporu, opovržení a nejsilnější lhostejný, rozpačitý a zmatený pocit, měření sympatie toto pouze potvrzuje.

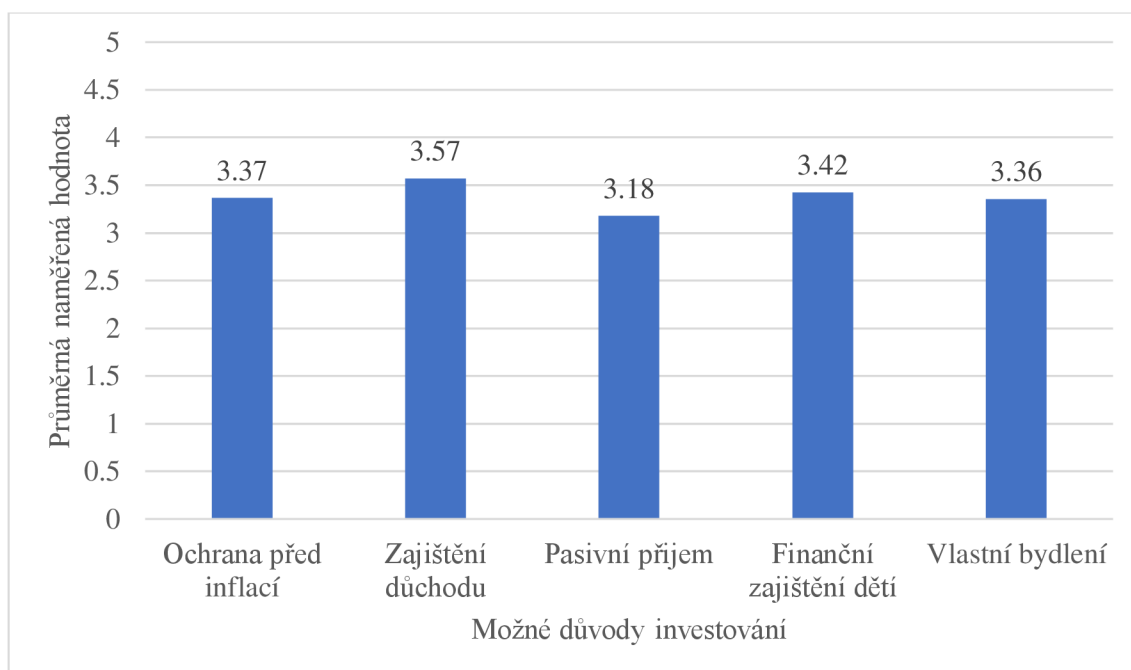

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 25: Průměrná naměřená hodnota intenzity sympatie jednotlivých finančních instrumentů.

Předposlední otázka v dotazníkovém šetření zněla: Jaký vliv by měly následující důvody investování konkrétně na Vaše rozhodnutí ohledně investování do finančních instrumentů? (1 nejmenší vliv, 5 největší vliv). Na výběr měli respondenti z 5 možných důvodů, u kterých vyplňovali sílu svého postoje. Následující graf 26 ukazuje jednotlivé důvody a jejich naměřené průměrné hodnoty. Z grafu vyplývá, že všechny uvedené důvody měly velmi podobnou hodnotu. Všechny se pohybovaly v rozmezí 3,2 - 3,57, takže lidé vnímají tyto důvody podobně.

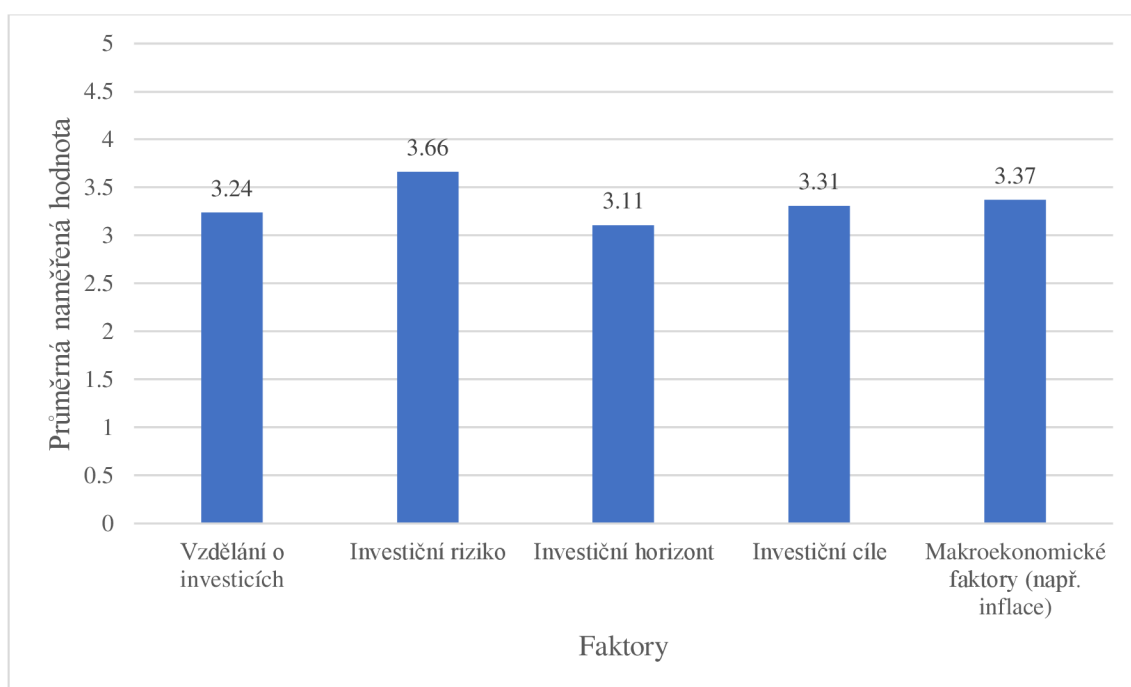
Nejvyšší hodnotu mělo zajištění důchodu. Po výzkumu závislosti odpovědí na zajištění důchodu v intenzitě 4,5 na počtu investorů bylo dále zjištěno, že v dané intenzitě odpovědělo celkem 170 respondentů, z nich ale pouze 74 je zároveň i investory. To znamená, že pouze 43,53 % (z n=170) dotázaných vnímá zajištění důchodu jako velký důvod, proč investovat, a zároveň investují. Nabízí se tedy otázka, proč zbylých 91 respondentů, kteří zajištění důchodu berou jako velký důvod k investování, neinvestuje? Může se jednat například o nevzdělanost a neinformovanost v ohledu finančních instrumentů. Toto zjištění může otevřít pracovní příležitost pro investiční a finanční poradce, kteří by těmto lidem dokázali pomoci a našli by jim vhodný nástroj pro investování k naplnění tohoto motivu (= zajištění důchodu).

Zdroj: Vlastní tvorba

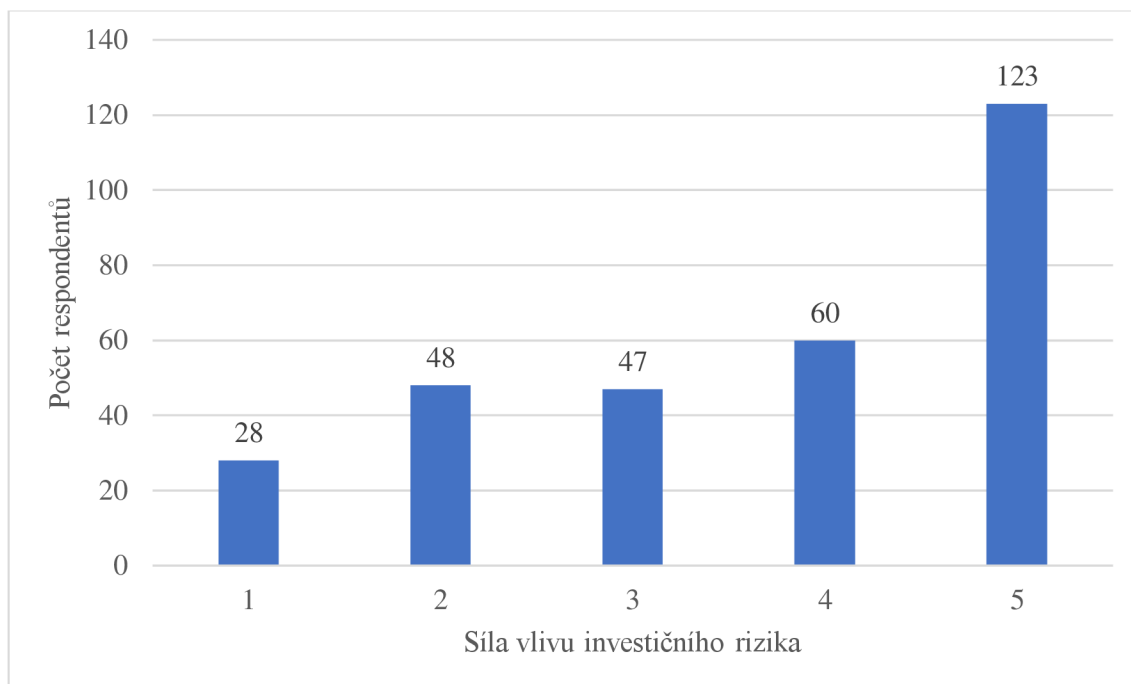
Graf 26: Průměrná naměřená hodnota síly vlivu důvodů k investování do finančních instrumentů.

Poslední otázka zkoumala, v jaké míře by respondenty u investování do finančních instrumentů ovlivňovaly jednotlivé faktory. Mezi faktory bylo zařazeno vzdělání o investicích, investiční riziko, investiční horizont, investiční cíle a makroekonomické faktory (např. inflace). Průměrná naměřená hodnota odpovědí je zobrazena v grafu 27. Výsledky jsou velmi podobné jako u možných důvodů k investování. I v tomto případě respondenti brali na podobnou váhu všechny faktory. Průměrné hodnoty se pohybují mezi hodnotami 3,11 – 3,66. Nejvyšší hodnotu mělo investiční riziko, které je podrobněji vyobrazeno v grafu 28. 123 respondentů uvedlo, že investiční riziko je faktor, který je ovlivňoval nejvíce (intenzita 5).

Zdroj: Vlastní tvorba

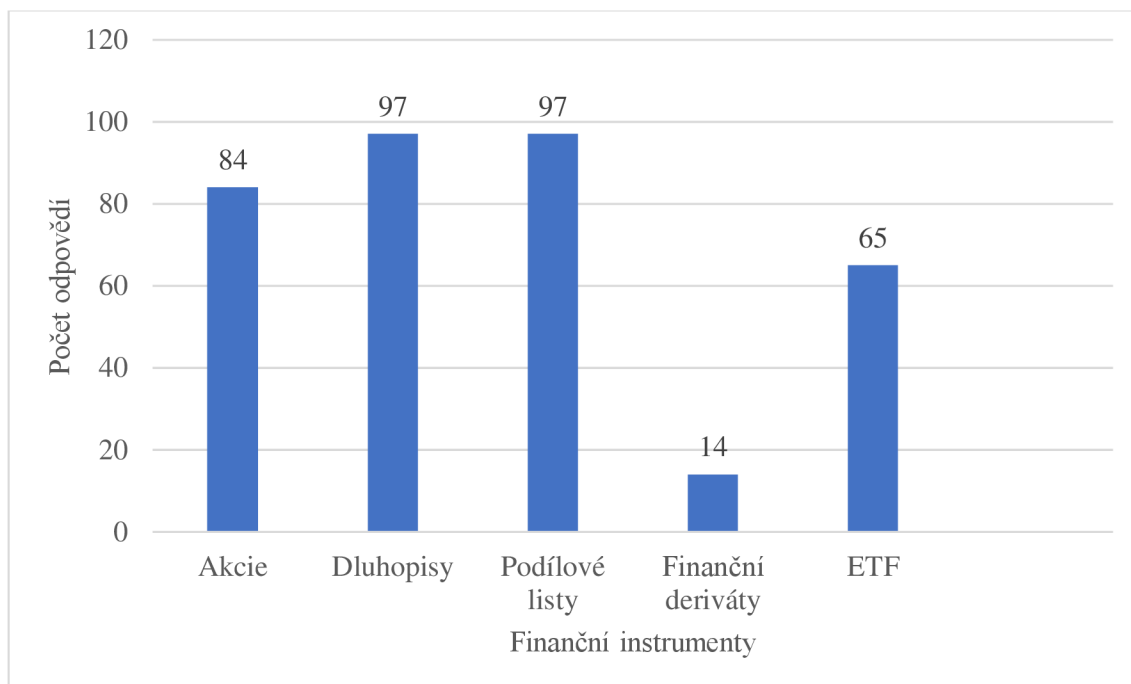
Graf 27: Průměrná naměřená hodnota síly vlivu faktorů na investování do finančních instrumentů.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 28: Míra, v jaké by respondenty ovlivňovalo investiční riziko u investic do finančních instrumentů (n=306)

Nyní bude investiční riziko vloženo do kontextu se sympatiemi ke konkrétním cenným papírům. Data v grafu 29 zobrazují sympatie finančních instrumentů v intenzitě 4-5 u lidí, na které má investiční riziko vliv v síle 4-5 a kterých je celkem 183. Lidem, kteří berou investiční riziko na velkou váhu (intenzita 4-5), přijdou nejsympatičtější dluhopisy a podílové listy, naopak na posledním místě s velkým rozdílem skončily finanční deriváty. Více než 50 % těch, kteří berou riziko jako hlavní faktor u jejich investičních rozhodování, má sympatie k dluhopisům a podílovým listům, naopak pouze 7,65 % těchto respondentů, má sympatie k finančním derivátům.

Zdroj: Vlastní tvorba

Graf 29: Sympatie k finančním instrumentům při intenzitě 4-5 (Za předpokladu, že vliv investičního rizika mají také v intenzitě 4-5)

Následující tabulka 10 popisuje vztah mezi vzděláním respondentů o investicích a vzdělání o investicích jako faktoru, který může mít vliv na samotné investování. Tento vztah byl měřen u investujících respondentů.

Tabulka 10: Vztah mezi vzděláním respondentů o investicích a vzdělání o investicích jako faktor, který může mít vliv na samotné investování. (n=106)

Síla vlivu faktoru vzdělání o investicích	Vzdělání respondentů o investicích		
	Samostudium	Žádné vzdělání	Práce nebo studium v oboru investic
	Počet odpovědí	Počet odpovědí	Počet odpovědí
1	3	7	1
2	9	13	0
3	13	2	3
4	12	3	4
5	25	2	9
Celkem respondentů	62	27	17

Zdroj: Vlastní tvorba

Z tabulky vyplývá, že vzdělání o investicích jako faktor, který má vliv na samotné investování, silně ovlivňuje lidi, kteří pracují nebo studují v oboru investic, a samotné studenty. Naopak na lidi, kteří investují a nemají o investicích žádné vzdělání, nemá tento faktor velký vliv. 81 % respondentů v této skupině uvedla sílu vlivu pouze 1-3. Proč investující lidé nepovažují vzdělání o investicích za důležité, může být například způsobeno tím, že těmto lidem finance v investicích spravuje investiční nebo finanční poradce. Samotní investoři tedy nemusí mít vzdělání o investicích, a i kdyby měli, tak by je to výrazně neovlivnilo v dalších investicích.

7.3. Shrnutí výsledků z dotazníkového šetření

V této kapitole budou zodpovězeny výzkumné otázky, porovnájí se data tohoto výzkumu s již existujícími výzkumy zmíněnými v teoretické části a dojde k širší interpretaci získaných dat.

7.3.1. Zodpovězení výzkumných otázek

V rámci první výzkumné otázky, která se snažila zjistit, jaké emoce a pocity provázejí generaci Y při rozhodování o investování do cenných papírů, bylo zjištěno, že negativní emoce a pocity jsou spojené zejména s finančními deriváty. Naopak pozitivní emoce a pocity souvisí s investicí do dluhopisů a podílových listů. Obecně emoce a pocity u představy investování do finančních instrumentů nejsou silné intenzity. Průměrné hodnoty u zmíněných finančních instrumentů na různé emoce a pocity nepřesáhly hodnotu 3 (kromě jednoho případu) z maximálních 5. Takže i pojmy, jako je strach a bezpečí, které jsou spojovány v souvislosti s finančními instrumenty, nejsou v generaci Y nějak výrazně vnímány.

Druhá výzkumná otázka zkoumala vliv kognitivních faktorů na investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů. Vzdělání obecně, jakož i vzdělání o investicích, výrazně ovlivňuje investiční rozhodování generace Y. Co se týče vzdělání obecně, tak čím vyšší mají respondenti nejvyšší dosažené vzdělání, tím více z nich investuje. Ze skupiny lidí se základním vzděláním jako s nejvyšším dosaženým vzděláním investuje 29 % z dotazovaných. Z respondentů, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je vysokoškolské, investuje přes polovinu z nich. Z lidí, kteří jsou nějakým způsobem o investicích vzdělání (práce, studium, samostudium), investuje téměř 90 %.

Z těch, co žádné vzdělání o investicích nemají, investuje 12,39 %, takže i vzdělání o investicích má vliv na investiční rozhodování.

Na základě třetí výzkumné otázky zkoumající hlavní faktory ovlivňující investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů bylo zjištěno, že faktor, který velmi výrazně ovlivňuje investiční rozhodování, je čistý měsíční příjem respondentů. Čím vyšší příjem lidé mají, tím více z nich investuje. Z respondentů, u kterých je čistý měsíční příjem do 10 000,-, investuje necelých 15 %. Z těch, co mají čistý měsíční příjem 50 000,- a více, investuje téměř 78 %. Byl také zjištěn trend, kdy lidé investují větší podíl z jejich čistého měsíčního příjmu, když se vyskytují ve vyšší platové skupině (mají vyšší měsíční příjem než jini). Dalším faktorem, který ovlivňuje investiční rozhodování generace Y, je investiční riziko. 40 % respondentů uvedlo, že investiční riziko by je ovlivňovalo v nejsilnější možné intenzitě. Průměrná naměřená hodnota tohoto faktoru byla 3,66 z 5. Další možné faktory měly intenzitu nižší, všechny ale přesahovaly číslo 3 z 5, tudíž i ostatní faktory by spíše respondenty ovlivňovaly, než neovlivňovaly. Jedná se o vzdělání o investicích, investiční horizont, investiční cíle a makroekonomické faktory (např. inflace).

7.3.2. Porovnání s již existujícími výzkumy

Nyní budou výsledky z dotazníkového šetření dány do kontextu s dosavadními výzkumy na toto téma.

Výzkum prováděný v Malajsii (Linda Cheah Szu Min et al., 2014) zjistil, že 54,4 % respondentů má v úmyslu si šetřit na důchod, viz strana 24. Pokud to bude dáno do kontextu s otázkou z tohoto výzkumu, kde bylo zjišťováno, jak velkým důvodem k investování je pro respondenty zajištění důchodu, za velmi silný důvod (intenzita postoje 4-5) ho označilo 55,56 % respondentů. Jak bylo ale zjištěno výše, ne všichni respondenti, kteří zajištění důchodu berou jako silný důvod, aktuálně investují. Příčina, proč neinvestují, není známa, může být ale předpokládáno, že vzhledem k intenzitě tohoto postoje investovat v budoucnosti začnou. A tudíž je možné říct, že v Malajsii a v České republice má stejný podíl generace Y zájem na zajištění se na důchod. V Malajsii je to přes nástroj šetření, v České republice přes nástroj investování.

Výzkum Rahmana a Gana (2020) zjistil, že lidé nejčastěji investují 16-20 % ze svého měsíčního příjmu (30,3 % z dotazovaných), viz strana 25. V České republice stejnou část příjmu investuje pouze 6,60 % z generace Y. Přitom respondenti jak

z výzkumu v Malajsii, tak v tomto výzkumu mají stejný nejčastěji zmíněný měsíční příjem (10 000,- - 30 000,-). Lidé v Malajsii jsou tedy mnohem více otevření k tomu investovat vyšší % z jejich měsíčních příjmů.

7.3.3. Širší interpretace získaných dat

Kromě odpovědí na výzkumné otázky a porovnání s jinými výzkumy bylo zjištěno několik dalších informací.

Jedná se o obecnou otázku, kolik z respondentů jsou investoři a kolik nikoliv. Převahu mají ti, co neinvestují. Bylo jich 200, zatímco investorů v dotazníku bylo 106.

Dále byla zjištěna frekvence, v jaké nejčastěji respondenti investují. Je to investování měsíční (65,1 % z investujících) a dále pak nepravidelné (26,4 % z investujících). Další varianty jako kvartální, denní a roční už zaujímalo nedůležitou část.

Na otázku, kolik % z čistého měsíčního příjmu investujete, odpovědělo nejvíce lidí 5–10 % z čistého měsíčního příjmu. Jednalo se o 41,51 % z investorů. Taktéž se objevily odpovědi méně než 5 % z čistého měsíčního příjmu a nejméně odpovědi mělo 11–15 % z čistého měsíčního příjmu a 16–20 % z čistého měsíčního příjmu. V těchto variantách se jednalo o 6,60 % z respondentů, kteří investují.

Dále byla zjištěna sympatie k finančním instrumentům. Největší sympatii respondenti vyjádřili k podílovým listům. Těsně za nimi se umístily dluhopisy a poté akcie. Nejmenší sympatie lidé vyjádřili k finančním derivátům.

Poslední informace získaná nad rámec výzkumných otázek byla otázka na možné důvody, proč investovat. Mezi ně byla zařazena ochrana před inflací, zajištění důchodu, pasivní příjem, finanční zajištění dětí a vlastní bydlení. Všechny důvody se pohybovaly v síle vlivu na investování 3,18 - 3,57 (z maximálních 5). Největší vliv by na lidi mělo investování za účelem zajištění důchodu.

7.4. Limity výzkumu

Vlastimil Chytrý a Roman Kroufek (2017, s. 6) ve svém článku popisují možnosti využití Likertovy škály a uvádí, že pro některé typy měřítek (zejména nominální a ordinální) je nemožné počítat průměr. V této práci se jedná zejména o interpretaci výsledků emocí a pocitů, které respondenti pociťují u představy investic do finančních

instrumentů. Dále pak jde o popis sympatie k finančním instrumentům, důvody investování a hlavní faktory, které ovlivňují respondenty i investiční rozhodování. Poté autoři uvádějí, že: „způsoby analýzy Likertových škál jsou často odlišné, což vede k závěrům, které jsou do jisté míry sporné.“

Ačkoli tedy některé zdroje počítání průměru berou jako diskutabilní, existují výzkumy, které průměry počítaly i při využití Likertovy škály. Jedná se například o Bc. Kateřinu Maříkovou (2015), která ve své diplomové práci na téma Postoje studentů speciální pedagogiky z hlediska implicitní a explicitní kognice popisovala získaná data pomocí průměrů z výsledků Likertovy škály. Bc. Marcela Gašparová (2017) použila ve své kvalifikační práci čtyřbodovou škálu, kde respondenti vyjadřovali míru sociální distance. Autorka provedla interpretaci dat pomocí průměrování získaných hodnot. Dalším příkladem je Adriana Diřová (2022), která ve svém výzkumu použila sedmibodovou škálu a své výsledky také interpretovala pomocí průměru hodnot.

Za další limit práce může být považován výběr vzorku. Dotazník byl vyvěšen pouze na sociální síť, a tak všichni respondenti jsou uživatelé těchto platforem. Výsledky je proto potřeba zohlednit při jejich následném využívání.

7.5. Teoretické využití práce

Jedním z hlavních přínosů tohoto výzkumu je posunutí teorie ohledně postoje generace Y k investování do cenných papírů. Dosud zkoumaným postojem k investování do cenných papírů v České republice byl postoj celé společnosti (Škarda, 2022), viz strana 24, avšak konkrétně o generaci Y to nic nevyovídá.

Co se týče informací získaných četbou literatury, tak se s ní tato práce s ní shoduje. Jedná se například o Stuchlíkovou (2002, s. 105), která uvedla, že pozitivní emoce jsou utlačované na úkor těch negativních, které mají větší pozornost (viz strana 10-11). V tomto výzkumu se tvrzení potvrdilo. Nejvyšší naměřené průměrné hodnoty u jednotlivých finančních instrumentů patřily více negativním emocím než pozitivním. Nejvyšší naměřená průměrná hodnota u emocí patřila také té negativní. Jednalo se o intenzitu v hodnotě 3 u emoce strach u představy investic do finančních derivátů.

Dále je v teoretické části zmíněn Stráník (2023), který uvádí, že investování do podílových fondů nebo ETF je méně rizikové než investování do akcií a dluhopisů (viz strana 19). Pokud by bylo předpokládáno, že investiční riziko je spojené s emocí strachu

a pocitem bezpečí, tak uvedené Stráníkovo tvrzení tato práce potvrzuje. Průměry naměřených průměrných hodnot strachu u akcií a dluhopisů (2,6) jsou větší než u kombinace podílových listů a ETF (2,48). Průměry naměřených průměrných hodnot bezpečí u akcií a dluhopisů (2,5) jsou menší než u kombinace podílových listů a ETF (2,54).

Stránka Klid ve financích popisuje finanční deriváty jako velmi rizikový typ investování (viz strana 20). Na základě tohoto výzkumu, kde respondenti vyjádřili své emoce a pocity k finančním derivátům velmi negativně a sympatie k nim mají nejmenší (v porovnání s ostatními finančními instrumenty), může být předpokládáno, že jeden z důvodů takového postoje může být právě jejich rizikovitost.

Teoretická část práce také popisuje analýzu Píchové a Hradila (2023), která tvrdí, že by si generace Y měla spořit či investovat peníze na důchod a nespoléhat pouze na stát (viz strana 21). Vzhledem k tomu, že přes 55 % respondentů vnímá zajištění důchodu jako velký důvod, proč investovat (v síle intenzity 4-5), můžeme konstatovat, že lidé vnímají tuhle problematiku. Bohužel ale ne všichni investují (i přesto, že to jako velký důvod vnímají).

7.6. Praktické využití práce

V tomto výzkumu bylo zjištěno, že lidé mají silné důvody, proč investovat, ale neinvestují. Jedná se zejména o zajištění důchodu, kde přes 50 % respondentů to za silný důvod k investování považuje, ale neinvestuje. Na vině může být například nevzdělanost nebo neinformovat ohledně finančního trhu. Jedná se tedy o pracovní příležitost pro investiční a finanční poradce, kteří mohou těmto lidem pomoci vybrat správný nástroj k investování.

Dále bylo v tomto výzkumu zjištěno, že přes 71 % respondentů není nijak vzděláno o investování. To otevírá to tedy cestu pro lektory finanční gramotnosti, kteří mohou právě na tuto generaci cílit a seznámit ji se základy investování do finančních instrumentů. Generaci Y mohou být nabízeny i další vzdělávací programy na dané téma. Aby se tomuto dalo předejít u následujících generací, může být příležitost využita středními a vysokými školami, které by v rámci výuky studentům více přiblížily problematiku finanční gramotnosti a investování.

7.7. Návrhy dalších výzkumů

Při zpracovávání výstupů z provedeného výzkumu byly zjištěny další možnosti výzkumů, které by navazovaly na tuto práci a dále ji rozšiřovaly.

První výzkum, který by bylo vhodné provést, je nalezení hlavních důvodů, proč tak málo lidí z generace Y investuje vyšší procenta z jejich měsíčních příjmů, popřípadě jaká by byla jejich motivace pro to, aby svůj podíl investované částky z měsíčního příjmu zvýšili. Je to reakce především na výzkum Rahmana a Gana (2020), viz strana 25, u kterého v kontextu s tímto výzkumem je možné říct, že v Malajsii investuje vyšší částky z měsíčního příjmu několikanásobně více zástupců lidí než v České republice. Týká se to generace Y.

Dalším výzkumem by se mohlo zjistit, zda se toto týká i jiných generací. Jestli existuje nějaký důvod, proč právě tato generace není obecně k investování, a v případě investorů k investování větší částek, nakloněná.

Při zpracovávání odpovědí tohoto výzkumu byl zjištěn trend větší investované částky z čistého měsíčního příjmu při vyšší platové kategorii respondentů (viz strana 35). Jak je výše zmíněno, na utváření takových závěrů byl použit malý vzorek z populace. Dalším limitem této otázky je, že na výběr byly pouze 4 platové kategorie. Pro ověření této skutečnosti a zjištění dalších souvislostí by bylo potřeba udělat rozsáhlejší výzkum na toto téma a s vyšším počtem respondentů.

Poslední zmíněný návrh na další výzkum se týká vazby důvodů k investování do finančních instrumentů a samotného investování. Jednalo by se o výzkum, který by zjišťoval, proč lidé neinvestují, i přesto, že mají důvody, proč by investovat chtěli/měli. V tomto výzkumu bylo zjištěno, že více jak 50 % respondentů, kteří vnímají zajištění důchodu jako velký důvod, proč investovat, neinvestuje (viz strana 53-54).

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký postoj zaujímá generace Y k investování do cenných papírů. K dosažení tohoto cíle pomohly výzkumné otázky, které byly na začátku stanoveny. Jedná se o následující otázky: Jaké emoce a pocity provázejí generaci Y při rozhodování o investování do cenných papírů? Jaký vliv mají kognitivní faktory na investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů? Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů?

Cíle bylo dosaženo pomocí kvantitativního dotazníkového šetření provedeného mezi zástupci generace Y. Ke zjišťování postoje byla použita Likertova škála. Na dotazník odpovědělo 310 lidí. 4 respondenti nespádali do generace Y, takže finální počet, se kterým bylo dále pracováno, bylo 306 odpovědí.

Před samotným výzkumem byly v teoretické části představeny a popsány klíčové pojmy pro výzkum. Jednalo se o popis postoje, jeho složky a způsoby měření. Následoval popis emocí a pocitů, které souvisí s jednou složkou postoje a také s první výzkumnou otázkou. Další kapitola byla věnovaná popisu generace Y, způsobu jejího života a zdůvodnění výběru právě této generace pro následující výzkum. Dále bylo popsáno investování obecně, investování do cenných papírů, pojem cenný papír, jeho druhy, podoby, formy a dvě různá členění. Čtvrtá kapitola teoretické části byla věnována charakteristice jednotlivých finančních instrumentů, se kterými se lidé mohou na finančním trhu setkat. V další kapitole byly popsány důvody investování: zajištění v důchodovém věku, splnění dlouhodobých cílů, které se následně dělí na vlastní bydlení a finanční podporu pro budoucnost vlastních dětí, dále pak pasivní příjem a ochrana prostředků před inflací. Poslední část teoretické práce se zabývala rešerší dosavadních výzkumů na toto téma. Byly představeny 4 výzkumy.

V praktické části byla nejprve popsána metodika výzkumu a pak následovala analýza dat získaných z dotazníkového šetření. Interpretace dotazníkového šetření byla rozdělena do tří částí. První část blíže představila respondenty. Jednalo se o sociodemografické otázky, jako je pohlaví, rok narození, status respondentů, nejvyšší dosažené vzdělání, rozdělení respondentů na investory a neinvestory, frekvence investování, vzdělání o investicích, čistý měsíční příjem a % investované částky. V další části byly zjišťovány emoce a pocity u představy investování do finančních instrumentů. Poslední část dotazníkového šetření zkoumala sympatie cenných papírů, důvody

investování a hlavní faktory, které ovlivňují investiční rozhodování. Výsledky zjistily, že lidé mají zčásti pozitivní a zčásti negativní postoj. Záleží na konkrétních finančních instrumentech. U finančních derivátů zaujímají spíše negativní postoj. U dluhopisů a podílových listů zase spíše pozitivní postoj. Dále bylo zjištěno, že kognitivní faktory jako vzdělání obecně a vzdělání o investicích silně ovlivňují investiční rozhodování generace Y. Jako hlavní faktor ovlivňující investiční rozhodování generace byl odhalen čistý měsíční příjem lidí. Další faktor, který výzkum odhalil, je investiční riziko. Po zodpovězení výzkumných otázek následovalo srovnání výsledků s dosavadními výzkumy. Největším zjištěním bylo, že více lidí z generace Y v Malajsii investuje vyšší % z měsíčního příjmu (16 % - 20 % z měsíčního příjmu) oproti generaci Y v České republice. Dále byla provedena širší interpretace dat získaných nad rámec výzkumných otázek a porovnání s dosavadními výzkumy. Na závěr praktické části byly uvedeny limity výzkumu, teoretické a praktické využití výzkumu a návrhy dalších výzkumů, které by navazovaly na tuto práci. Mezi návrhy další výzkumů spadá například výzkum na zjištění důvodu, proč investoři v České republice investují pouze menší % z jejich měsíčních příjmů. Dále je možné rozvinout téma, zda lidé investují více, pokud mají vyšší plat. V této práci byl naznačen trend, že to tak je, ale pro potvrzení by bylo potřeba uskutečnit další výzkum, který by obsahoval větší vzorek respondentů. Poslední zmíněný návrh je výzkum, proč lidé neinvestují, i přesto, že mají důvody, proč by investovat chtěli/měli.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá postojem generace Y k investování do cenných papírů. Jejím cílem bylo zjistit, jaký postoj generace Y zaujímá. Dosáhnout tohoto cíle pomohly výzkumné otázky, které byly na začátku stanoveny. Jednalo se o otázky: Jaké emoce a pocity provázejí generaci Y při rozhodování o investování do cenných papírů? Jaký vliv mají kognitivní faktory na investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů? Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující investiční rozhodování generace Y v oblasti cenných papírů?

V teoretické části byly popsány základní pojmy, se kterými se pak pracovalo ve výzkumu. Jednalo se o popis postoje obecně, jeho složek a způsoby měření, vysvětlení generace Y a jejího způsobu života. Dále popisovala investování a na závěr této kapitoly byla provedena charakteristika cenných papírů obecně a poté charakteristika jednotlivých finančních instrumentů. Praktická část byla věnovaná výzkumu výše zmíněného postoje. Byla využita kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření. Postoj se pak měřil pomocí Likertovy škály. Výsledky zjistily, že lidé mají zčásti pozitivní a zčásti negativní postoj. Záleží na konkrétních finančních instrumentech. Dále bylo zjištěno, že kognitivní faktory jako vzdělání obecně a vzdělání o investicích silně ovlivňují investiční rozhodování generace Y. Jako hlavní faktor ovlivňující investiční rozhodování generace Y byl odhalen příjem lidí – konkrétně výše měsíčního příjmu. Další faktor, který výzkum odhalil, je investiční riziko.

Tato práce pomohla odhalit pracovní příležitost pro investiční poradce, finanční poradce, lektory finanční gramotnosti atd., kteří mohou využít neinformovanosti a nevzdělanosti lidí v oblasti investování do finančních instrumentů a začít tuto generaci více vzdělávat nebo jim pomáhat s investičními rozhodnutími.

Summary

This bachelor thesis examined the attitudes of Generation Y towards investing in securities. Its aim was to find out what attitude Generation Y takes. The research questions that were set at the beginning helped to achieve this goal. These were: what emotions and feelings accompany Generation Y when making decisions about investing in securities? What influence do cognitive factors have on Generation Y's securities investment decisions? What are the main factors influencing Generation Y's securities investment decisions?

The theoretical part described the basic concepts which were then worked with in the research. This included a description of attitude in general, its components and ways of measuring it, an explanation of Generation Y and its way of life. Next, investment was discussed and at the end of this chapter a characterisation of securities in general and then a characterisation of individual financial instruments was made. The practical part was devoted to the research on the aforementioned attitude. A quantitative method in the form of a questionnaire survey was used. Attitude was then measured using a Likert scale. The results found that people have a partly positive and partly negative attitude. It depends on the specific financial instruments. It was also found that cognitive factors such as education in general and education about investments strongly influence the investment decision making of generation Y. People's income - specifically the amount of monthly income - was revealed as the main factor influencing the generation's investment decisions. Another factor that the research revealed is investment risk.

This work has helped to uncover a job opportunity for investment advisors, financial literacy trainers etc. who can take advantage of people's lack of awareness and education about investing in financial instruments and start educating this generation more or helping them with their investment decisions.

Seznam použitých zdrojů

Odborné knihy

Apostolou, N. G. (1993). *Klíče k opatrným investicím*. Victoria Publishing.

Ekman, P. (2007). *Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life*. Holt Paperbacks.

Hartl, P., Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Portál.

Hayesová, N. (2013). *Základy sociální psychologie* (7. vyd.). Portál.

Jurečka, V., a Macháček, M. a kol. (2023). *Makroekonomie* (4., aktualizované a rozšířené vydání). Grada Publishing.

Jones-Lee, A. (1993). *Klíč k pochopení cenných papírů*. Victoria Publishing.

Kubátová, J. a Kukulková, A. (2013). *Interkulturní rozdíly v pracovní motivaci generace Y: Příklad České republiky a Francie*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Nakonečný, M. (2009). *Sociální psychologie* (2. vyd.). Academia.

Rejnuš, O. (2014). *Finanční trhy*. Grada.

Rosenberg, M. B. (2022). *Nenasilná komunikace: řeč*. Portál.

Stuchlíková, I. (2002). *Základy psychologie emocí*. Portál.

Weiss, D. M. (1995). *Kniha o cenných papírech*. Victoria Publishing.

Odborné časopisy

Chytrý, V. a Kroufek R. (2017). Možnosti využití Likertovy škály – základní principy aplikace v pedagogickém výzkumu a demonstrace na příkladu zjišťování vztahu člověka k přírodě. *Scientia in educatione*, 8(1), 2–17. <https://doi.org/10.14712/18047106.591>

Nandan, T. a Saurabh, K. (2016). Big-five personality traits, financial risk attitude and investment intentions: study on Generation Y, *International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence*, 2 (2), 128-150. <https://doi.org/10.1504/ijbfmi.2016.078154>

Rahman, M. a Gan, S.S. (2020), Generation Y investment decision: an analysis using behavioural factors, *Managerial Finance*, 46 (8), 1023-1041. <https://doi.org/10.1108/MF-10-2018-0534>

Elektronické články

Asociace pro kapitálový trh české republiky (2022, listopad). *Češi nevěří státu, investují, aby se zajistili na stáří*. <https://www.akatcr.cz/Dokumenty/Aktuality/tiskov225-zpr225va-akat-cesi-never205-st193tu-investuj205-aby-se-zajistili-na-st193r205>

Bureš, M. (2024, 12. ledna). *Jaké (ne)výhody má dlouhodobý investiční produkt? A kdo už DIP nabízí?* Finance.cz. <https://www.finance.cz/549318-dlouhodoby-investicni-produkt-dip-kdo-jej-uz-nabizi-a-jake-jsou-jeho-ne-vyhody/>

Business Info (2023, 30. července). *Cenné papíry*. <https://www.businessinfo.cz/navody/cenne-papiry-ppbi/2#trideni-cennych-papiru>

Cesta relaxace. *Emoce a pocity tajemství jak je zvládat (krok za krokem)*. <https://cestarelace.cz/emoce-pocity/>

Cleartax. (2022, 10. května). *Derivatives : Meaning, participants, types and more*. <https://cleartax.in/s/financial-derivatives>

Český statistický úřad. (2023, 28. listopadu). *Aktuální populační vývoj v kostce*. <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

Čížek, P. (2024, 20. března). *Sedmdesát dva procent Čechů se neorientuje v oblasti investic, každý třetí se ale kvůli inflaci o investice více zajímá*. Kurzy.cz <https://www.kurzy.cz/zpravy/761703-sedmdesat-dva-procent-cechu-se-neorientuje-v-oblasti-investic-kazdy-treti-se-ale-kvuli-inflaci-o/>

Drbohlavová, T. (2023, 10. dubna). *Co jsou to dividendy akcií a jak fungují?* Orange Academy. <https://orangeacademy.cz/clanky/jak-funguji-dividendy/>

Dubnová, I. B. (2024, 8. ledna). *Vše o DIP: Jak přesně funguje a kde si ho už můžete sjednat?* Měsíc.cz. <https://www.mesec.cz/clanky/vse-o-dip-jak-presne-funguje-a-kde-si-ho-uz-muzete-sjednat/#pollInText4332>

- Fernando, J. (2023, 9. března). *Bond: Financial Meaning With Examples and How They Are Priced*. Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/b/bond.asp>
- Chen, J. (2022, 23. května). *Understanding Book-Entry (or Paperless) Securities*. Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/b/bookentrysecurities.asp>
- Chen, J. (2020, 2. dubna). *What Is a Bond Coupon, and How Is It Calculated?* Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/c/coupon.asp>
- Jaroš, M. (2017, 3. srpna). *Aktivní vs. Pasivní správa portfolia*. Magazín Portu. <https://magazin.portu.cz/aktivni-vs-pasivni-sprava-portfolia/>
- Komárková, B. (2023, 27. ledna). *Diskontovaný dluhopis (Zero Bond)*. Akschejbal. <https://akschejbal.cz/diskontovany-dluhopis-zero-bond>
- Kratochvílová, Z. (2021, 19. listopadu). *Cenné papíry jako ochrana před inflací, jak je to s jejich zdaňováním?* AMSP ČR. <https://amsp.cz/cenne-papiry-jako-ochrana-pred-inflaci-jak-je-to-s-jejich-zdanovanim/>
- Kudláček, P. (2022, 16. listopadu). *Investiční horizont komplexně, ale srozumitelně – Co to je, proč je důležité si ho stanovit a jak ovlivňuje výběr investic?* Finex. <https://finex.cz/investicni-horizont/>
- Kudláček, P. (2022, 14. července). *Investiční trojúhelník – Riziko, likvidita, návratnost a vztah mezi nimi*. Finex. <https://finex.cz/investicni-trojuhelnik-riziko-likvidita-navratnost/>
- Lukeš, D. a Plecháč, P. (2023, 22. června). *Jak se ochránit před inflací aneb způsoby jak zhodnotit kapitál*. TradeCZ. <https://www.tradecz.cz/jak-se-ochranit-pred-inflaci-aneb-zpusoby-jak-zhodnotit-kapital/>
- Mahdalová, K. a Škop, M. (2023, 6. června). *Nová data o bydlení: Víc než třetina dospělých do 29 let bydlí u rodičů*. Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-nova-data-o-bydleni-vic-nez-tretina-dospelych-do-29-let-bydli-u-rodicu-232040>
- Mašek, J. (2022, 21. září). *12 sociálních sítí, na kterých dnes najdeme generaci Z*. <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/23361/12-SOCIALNICH-SITI%2C-NA-KTERYCH-DNES-NAJDEME-GENERACI-Z.html>

Němcová, V. (2023, 26. července). *Jakými způsoby si lze vybudovat pasivní příjmy?* Finance.cz. <https://www.finance.cz/542924-pasivni-prijmy/#K1>

Píchová, A. a Hradil, V. (2023, 27. března). *Analýza: Tahle země není pro mladý.* Cyrrus. <https://www.cyrrus.cz/aktualne-z-trhu/zpravodajstvi/analyza-duchody>

Řeháčková, A. (2022, 17. října). *ROZPTYL A DALŠÍ MÍRY VARIABILITY.* Statisticky Neklasicky. <https://www.statistickyneklasicky.cz/rozptyl-a-dalsi-miry-variability/>

Stráník, T. (2023, 3. října). *Co je ETF? Rady a tipy, jak investovat do ETF v roce 2023.* <https://www.lynxbroker.cz/investovani/burzovni-trhy/etf/obchodovani-etf/obchodovani-etf-pruvodce/>

Traxler, J. (2022, 28. července). *Co je to dividenda a kde dostanete nejvíc? Přehled akcií, které Češi milují.* FINMAG. <https://www.finmag.cz/finance/435528-co-je-to-dividenda-a-kde-dostanete-nejvic-prehled-akcii-ktere-cesi-miluji>

Vokřál, J. (2021, 25. října). *Jak vybrat spoření pro děti? Čtyři nejlepší možnosti.* Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sporeni-pro-deti-178518>

Další zdroje

Česká národní banka. *Co byste si měli zapamatovat.* https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/financni-a-ekonomicka-gramotnost/ota-negramota/co-byste-si-meli-zapamatovat/index.html

Česká spořitelna. *Slovník finančních pojmů a výrazů, které byste měli znát.* <https://www.csas.cz/cs/financni-slovník/cenne-papiry>

Český statistický úřad. (2021). *Veřejná databáze: Obyvatelstvo podle jednotek věku a pohlaví.* <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4449&katalog=33517&pvo=SLD21022-VSE&pvo=SLD21022-VSE&str=v335>

Dířová, A. (2022). *Role emoční inteligence a souvislost s pracovní spokojeností českých zaměstnanců generace Y [bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci].* Portál elektronických informačních zdrojů. <https://ezdroje.upol.cz/prehled/zdroj.php?id=96>

Fio banka. *Podílové fondy*. <https://www.fio.cz/podilove-fondy>

Gašparová, M. (2017). *Dětský domov očima jeho obyvatel: Hodnocení života v dětském domově, názor okolí na život v dětském domově a vliv tohoto názoru* [diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně]. Absolventi a závěrečné práce. <https://is.muni.cz/th/rp8xc/>

Google Finance. (2024, 7. listopadu). *Z Malajsijský ringgit na Česká koruna*. <https://www.google.com/finance/quote/MYR-CZK?sa=X&ved=2ahUKEwj13KKO88ODAxWu7LsIHeFgCKsQmY0JegQIBhAr>

Chrenek Toman Kotrba. *Cenné papíry*. <https://www.chrenektomankotrba.cz/sluzby/cenne-papiry-0>

Klid ve financích. *Termínované kontrakty*. <https://www.klidvefinancich.cz/slovník/terminovane-kontrakty/>

Maříková, K. (2015). *Postoje studentů speciální pedagogiky z hlediska implicitní a explicitní kognice: k oboru speciální pedagogiky, žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a k získaným kompetencím k vykonávání budoucí profese*. [diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně]. Absolventi a závěrečné práce. <https://is.muni.cz/th/rp8xc/>

Mcleod, S. (2008). *Likert Scale Questionnaire: Examples & Analysis*, <https://www.simplypsychology.org/likert-scale.html>

Min, L. CH. S., Gee, M. P. S., Kian, W. W. (2014). *Investment behaviour among generation Y*. [bakalářská práce, Universiti Tunku Abdul Rahman] UTAR Institutional Repository. <http://eprints.utar.edu.my/1687/>

Moneta. *Co je akcie*. <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-akcie>

Moneta. *Co jsou finanční deriváty?* <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/financni-derivaty>

Moneta. *Co je investice*. <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-investice>

Škarda, A. (2022). *Postoj české společnosti k investování do cenných papírů*. [bakalářská práce, Vysoká škola ekonomická v Praze]. Vysokoškolské kvalifikační práce na VŠE. <https://vskp.vse.cz/85676>

Wallstreetmojo Team. *Investment Decision*. WallStreetMojo.
<https://www.wallstreetmojo.com/investment-decision/>

Zákon č. 240/2013 Sb., Zákon o investičních společnostech a investičních fondech. (2013). https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-240/zneni-20130819#p676_p676-1-5

Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník (2014).
[https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=forma+cenných+papírů](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=forma+cennych+paperu)

Zákon č. 256/2004 Sb., Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. (2004).
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-256#cast2>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vztah intenzity a frekvence postoje.....	12
Obrázek 2: Magický trojúhelník	19

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zkoumaná populace	34
Tabulka 2: Vazba investorů a neinvestorů na vzdělání o investování (n=306).....	40
Tabulka 3: Vztah respondentů s různým čistým měsíčním příjmem se skutečností, kolik z nich investuje a kolik ne (n=306)	41
Tabulka 4: Investovaná část čistého měsíčního příjmu respondentů (n=106)	42
Tabulka 5: Vztah čistého měsíčního příjmu a měsíčně investované částky (v %, n=106)	43
Tabulka 6: Směrodatná odchylka populace pro intenzitu emocí u představě investic obecně. .	44
Tabulka 7: Průměrná hodnota a směrodatná odchylka populace u emoce strachu.....	47
Tabulka 8: Směrodatná odchylka populace a modus intenzity pocitů u představě investic obecně.	53
Tabulka 9: Finanční instrumenty, u kterých respondenti pociťují nejslabší a nejsilnější intenzitu pocitů	59
Tabulka 10: Vztah mezi vzdělání respondentů o investicích a vzdělání o investicích jako faktor, který může mít vliv na samotné investování. (n=106)	64

Seznam grafů

Graf 1: Roky narození respondentů (n=306).....	35
Graf 2: Status respondentů, n ₁ =306 (celkový počet respondentů, kteří odpovídali); n ₂ =336 (celkový počet odpovědí).....	36
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (n=306).....	37
Graf 4: Vazba investujících a neinvestujících respondentů na nejvyšší dosažené vzdělání (v %, n=306).....	38
Graf 5: Frekvence investování (n=106).....	39
Graf 6: Vzdělání v oblasti investic respondentů (n=306).....	39
Graf 7: Čistý měsíční příjem respondentů (n=306).....	41
Graf 8: Procento investujících v dané platové kategorii (v %).....	42
Graf 9: Průměrná naměřená hodnota intenzity daných emocí u investování obecně.....	44
Graf 10: Emoce smutku napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	46
Graf 11: Emoce hněvu napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	46
Graf 12: Emoce strachu napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	47
Graf 13: Emoce odporu napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	48
Graf 14: Emoce radost napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	49
Graf 15: Emoce překvapení napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	50
Graf 16: Emoce opovržení napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	51
Graf 17: Průměrná naměřená hodnota intenzity daných pocitů u investování obecně.	52
Graf 18: Pocit silný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument)....	53
Graf 19: Pocit příjemný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	54
Graf 20: Pocit naplněný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	55
Graf 21: Pocit lhostejný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	56
Graf 22: Pocit bezpečný napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	57

Graf 23: Pocit rozpačitý napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	58
Graf 24: Pocit zmatený napříč finančními instrumenty (n=306 pro každý finanční instrument).	59
Graf 25: Průměrná naměřená hodnota intenzity sympatie jednotlivých finančních instrumentů.	60
Graf 26: Průměrná naměřená hodnota síly vlivu důvodů k investování do finančních instrumentů.	61
Graf 27: Průměrná naměřená hodnota síly vlivu faktorů na investování do finančních instrumentů.	62
Graf 28: Míra, v jaké by respondenty ovlivňovalo investiční riziko u investic do finančních instrumentů (n=306)	63
Graf 29: Sympatie k finančním instrumentům při intenzitě 4-5 (Za předpokladu, že vliv investičního rizika mají také v intenzitě 4-5).....	64

Seznam příloh

Příloha 1: Online dotazník	86
----------------------------------	----

Přílohy

Příloha 1: Online dotazník

Postoj generace Y k investování do cenných papírů

Dobrý den, věnujte prosím několik minut svého času na vyplnění následujícího dotazníku.

Vyplnění mi velmi pomůže při zpracování méj bakalářské práce na výše uvedené téma.

S pozdravem

Veronika Budařová

*** Označuje povinnou otázku**

1. Jaké je Vaše pohlaví? *

Označte jen jednu elipsu.

Muž

Žena

Nechci uvádět

Jiné

2. V jakém roce jste se narodil/a? *

3. Jaký je Váš status? Pokud jich máte více současně, uveďte všechny. *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

Zaměstnaný

Nezaměstnaný

Student

OSVČ

Rodičovská dovolená

Jiné

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

Základní vzdělání

Střední vzdělání

Vyšší odborné vzdělání

Vysokoškolské vzdělání

5. Investoval/a jste někdy do cenných papírů (akcie, dluhopisy...) nebo investičních nástrojů s nimi spojenými (ETF...)? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
 Ne

6. Pokud investujete, jak pravidelně? *

Označte jen jednu elipsu.

- Denně
 Měsíčně
 Kvartálně
 Ročně
 Nepravidelně
 Neinvestuji

7. Jaké je Vaše vzdělání v oblasti investic? *

Označte jen jednu elipsu.

- Práce nebo studium v oboru investic
 Samostudium
 Nejsem nijak vzdělaná/ý

8. Jaký je Váš čistý měsíční příjem? *

Označte jen jednu elipsu.

- Do 10 000,-
 10 001,- až 30 000,-
 30 001,- až 50 000,-
 50 001,- a více

9. Jaké % z Vašeho čistého měsíčního příjmu investujete? *

Označte jen jednu elipsu.

- Méně než 5 % čistého měsíčního příjmu
 5 % až 10 % čistého měsíčního příjmu
 11 % až 15 % čistého měsíčního příjmu
 16 % až 20 % čistého měsíčního příjmu
 21 % a více čistého měsíčního příjmu
 Neinvestuji

10. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic obecně? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

11. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic do akcii? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

12. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic do dluhopisů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

13. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic do podílových listů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

14. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic do finančních derivátů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

15. Jakou intenzitu níže uvedených emocí u Vás evokuje představa investic do ETF? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Smutek	☐	☐	☐	☐	☐
Hněv	☐	☐	☐	☐	☐
Strach	☐	☐	☐	☐	☐
Odpor	☐	☐	☐	☐	☐
Radost	☐	☐	☐	☐	☐
Překvapení	☐	☐	☐	☐	☐
Opovržení	☐	☐	☐	☐	☐

16. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic obecně? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

17. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic do akcí? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

18. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic do dluhopisů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

19. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic do podílových listů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

20. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic do finančních derivátů? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

21. Jakou intenzitu níže uvedených pocitů u Vás evokuje představa investic do ETF? (1 je nejslabší, 5 je nejsilnější intenzita) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Silný	☐	☐	☐	☐	☐
Příjemný	☐	☐	☐	☐	☐
Naplněný	☐	☐	☐	☐	☐
Lhostejný	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpečný	☐	☐	☐	☐	☐
Rozpačitý	☐	☐	☐	☐	☐
Zmatený	☐	☐	☐	☐	☐

22. Jak sympatické jsou Vám tyto finanční instrumenty? (1 nejméně, 5 nejvíce) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Akcie	☐	☐	☐	☐	☐
Dluhopisy	☐	☐	☐	☐	☐
Podílové listy	☐	☐	☐	☐	☐
Finanční deriváty	☐	☐	☐	☐	☐
ETF	☐	☐	☐	☐	☐

23. Jaký vliv by měly následující důvody investování konkrétně na Vaše rozhodnutí ohledně investování do finančních instrumentů? (1 nejmenší vliv, 5 největší vliv) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Ochrana prostředků před inflací	☐	☐	☐	☐	☐
Zajištění důchodu	☐	☐	☐	☐	☐
Pasivní příjem	☐	☐	☐	☐	☐
Finanční zajištění dětí	☐	☐	☐	☐	☐
Vlastní bydlení	☐	☐	☐	☐	☐

24. V jaké míře by Vás u investování do finančních instrumentů ovlivňovaly jednotlivé faktory? (1 nejméně ovlivňovaly, 5 nejvíce ovlivňovaly) *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5
Vaše vzdělání o investicích	☐	☐	☐	☐	☐
Investiční riziko	☐	☐	☐	☐	☐
Investiční horizont	☐	☐	☐	☐	☐
Investiční cíle	☐	☐	☐	☐	☐
Makroekonomické faktory (např. inflace)	☐	☐	☐	☐	☐